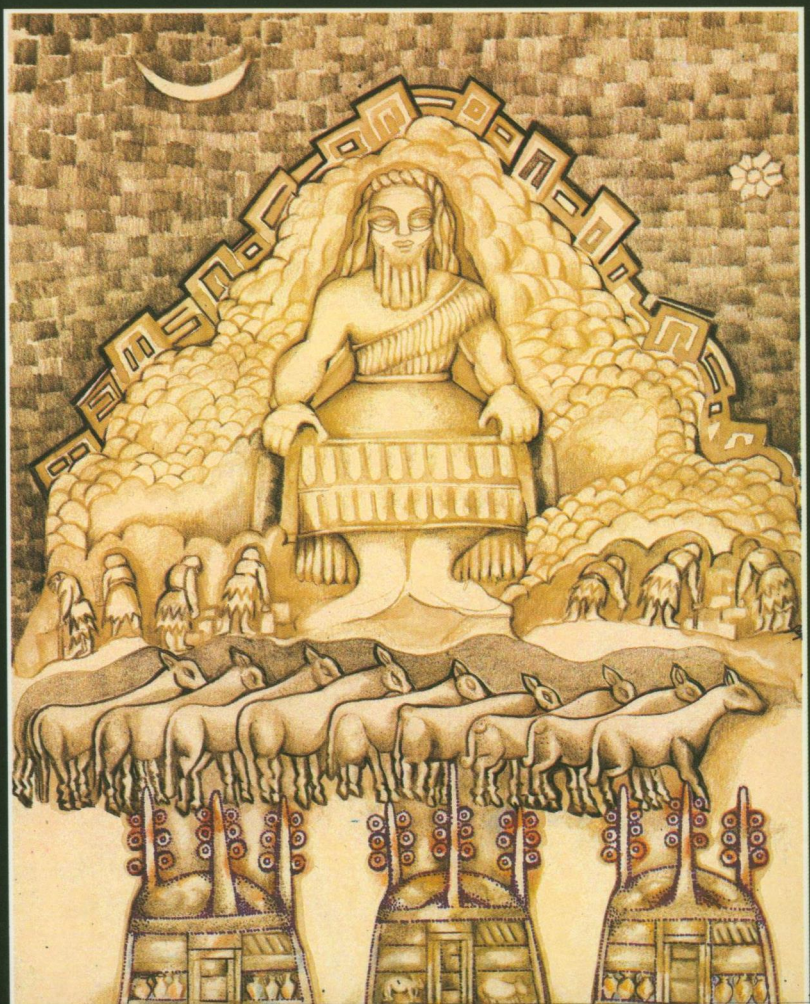
MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ

Gilgameş

Tarihte İlk Kral Kahraman

KAYNAK YAYINLARI

3. BASIM

MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ

Gilgameş

Tarihte İlk Kral Kahraman

© Bu kitabın yayın hakları
Analiz Basım Yayın Tasarım Uygulama Ltd. Şti.nindir.

Birinci Basım: Kasım 2000
İkinci Basım: Kasım 2001
Üçüncü Basım: Eylül 2002
Teknik Hazırlık: Analiz Basım Yayın
Kapak: Feyza Zeybek
İllüstrasyon: Mehmet Özalp
Baskı: Sistem Ofset

ISBN: 975-343-314-X

KAYNAK YAYINLARI: 319

ANALİZ BASIM YAYIN TASARIM UYGULAMA LTD. ŞTİ.
İstiklal Cad. 184/4 80070 Beyoğlu-İstanbul
web adresi: www.kaynakyayinlari.com
e-posta: iletisim@kaynakyayinlari.com
Tel: (0212) 252 21 56 - 252 21 99 Faks: (0212) 249 28 92

MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ

Gilgameş

Tarihte İlk Kral Kahraman

Resimleyen:
Feyza Zeybek

Sevgili kızlarım
ve torunuma...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7

TARİHTE İLK KRAL KAHRAMAN GİLGAMEŞ 9

Enkidu'nun Bulunuşu 19

Gilgameş ile Karşılaşma 27

Ejder Humbaba (Huvava) 31

Gök Boğası 39

Enkidu'nun Hastalanması 46

Sonsuzluğu Arama 55

Tufan 64

GİLGAMEŞ DESTANI'NIN BULUNUŞU 77

GİLGAMEŞ KİMDİ? 79

DESTANIN YAZILDIĞI TABLETLERİN ÖZETİ 81

Sumerce Olarak Yazılmış Gilgameş Destanları 85

EK: KONUYLA İLGİLİ SUMER BELGELERİ 87

ÖNSÖZ

Bu küçük kitap, Sumerlilerin bundan binlerce yıl önce yaşamış olan kahraman kralı Gilgameş'in serüvenlerini kapsayan bir öyküdür. Aslında bu öyküde olan konular, Gilgameş'in yaşadığı çağdan itibaren yüzyıllar boyunca ağızdan ağıza geçtikten sonra çiviyazısıyla destan halinde tabletlere yazılmıştır. Kazılardan çıkarılan bu tabletlerin kırıkları ve bozuklukları nedeniyle metnin birçok yerinde boşluklar bulunuyor. Bu yüzden dış ülkelerde bu destanın çevirileri genellikle akademik ortamda okunmaktadır.

Ülkemizde ilk kez 1942 yılında, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sumeroloji Profesörü B. Landsberger tarafından destanın çiviyazılı metninden Almancaya yapılan çevirisini, profesörün tercümanı olan Muzaffer Ramazanoğlu Türkçeye aktarmıştır. Bu çevirinin, 1989 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından "Dünya Edebiyatından Seçmeler" olarak yeniden baskısı yapıldı. Kitapta birçok yer eksiktir. Bunların bir kısmı daha sonra çeşitli yerlerde yapılan kazılardan çıkan parçalarla tamamlandı. Fakat yine de metnin yüzde 60'ı eksiktir. Ben, yeni tamamlamalarla bir çevirisini yapmayı düşündüm ve başladım da. Fakat gördüm ki, yine metindeki eksiklikler, özellikle pek çok tekrar yüzünden herkes tarafından şiir halinde okunması sıkıcı, anlaşılması güç olacak. Bunu göz önüne alarak destanı bir öykü şeklinde yazmayı denedim. Fena olmadığını görünce devam ettim. Babilliler, Sumerce yazılmış tek tek konuları, Akad dilinde bir bü-

tün destan haline getirmişlerdi. Sumerce yazılıp destana alınmamış öyküleri, XII. tablette yazılanları ve destanda bulunmayan, fakat Akadca şiir halinde yazılmış Gilgameş'in doğumunu anlatan öyküyü de ekledim. Destanda Tanrılar çok rol oynuyor, fakat asıl konu insan. Bu bakımdan Tanrıları daha az meydana çıkarmaya çalıştım. Tanrılar içinde Gilgameş'e en yakın olan Güneş Tanrısı. Yaban adamı olan Enkidu, Sumer hikâyelerinde Gilgameş'in yardımcısı, hizmetçisi durumunda. Ona karşın Akadcasında Gilgameş'in can arkadaşı. Ben de öykümde onu arkadaş yaptım. Bu yolla Gilgameş destanının tümünü ve Gilgameş'e ait yazılan bütün konuları bir araya toplamış oldum.

Tutkuları, sevinçleri, acıları, umutları ve hayal kırıklıklarıyla bugüne bağlanan tarihin ilk kahraman kralını tanıtmak amacıyla kaleme aldığım bu öykü, amacına ulaşırsa ne mutlu bana!

Muazzez İlmiye Çığ

TARİHTE İLK KRAL KAHRAMAN GİLGAMEŞ

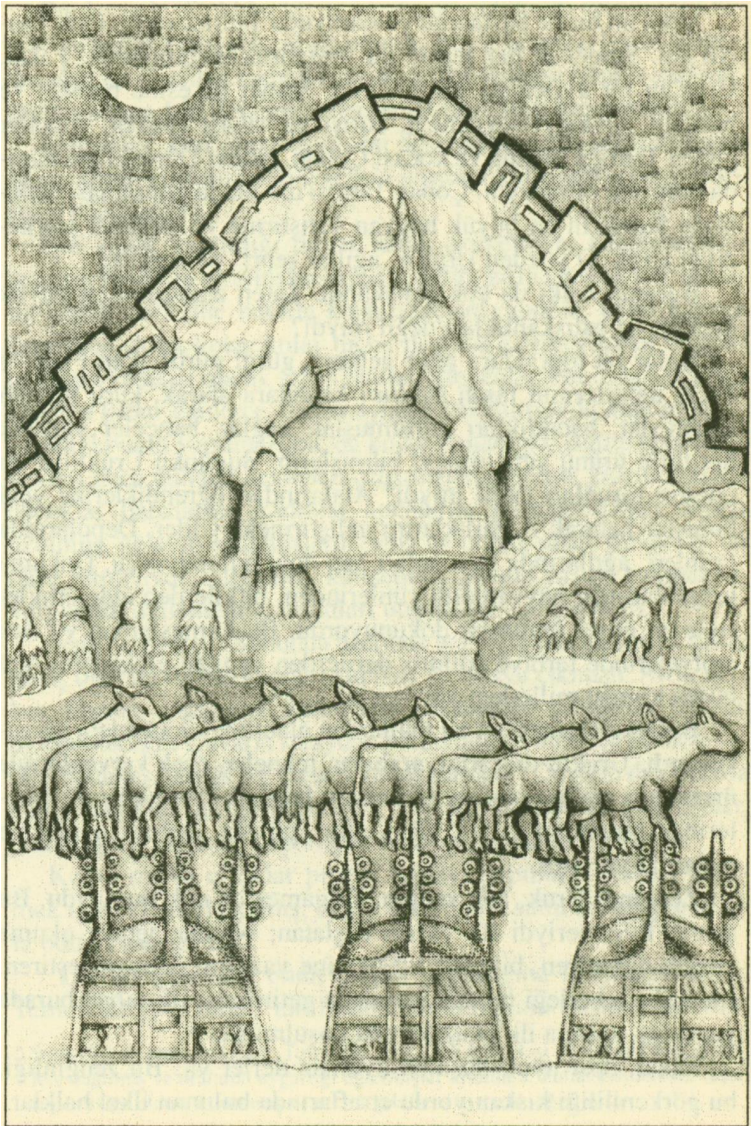
Gilgameş, sarayın Fırat Nehri'ne bakan bölümünde oturmuş, nehrin sakin sakin akan sularını, suların üzerinde salına salına gidip gelen tekneleri, yelkenlileri izliyor, bir taraftan düşünüyordu.

Omuzlarına kadar inmiş siyah saçları, kır düşmeye başlamış sakalı ve bıyığının süslediği yüzü, deri elbisesinden açık kalan kol ve bacaklarının adaleleri, uzun boyu, iri gövdesi ile bir taraftan çok yakışıklı, bir taraftan çok güçlü görünüyordu. Halkı onu kendilerinden çok üstün ve farklı bulduklarından, onda bir Tanrısallık var diye düşünmüş ve vücudunun üçte ikisinin Tanrı, üçte birinin insan olduğuna inanmışlardı. Bu yüzden annesinin Tanrıça Ninsun, babasının da, kendisinden bir önceki Kral Lugalbanda olduğunu söylüyorlardı.

Gilgameş, Uruk şehrinin kralıydı. Onun kral oluşu hakkında da garip bir öykü vardı. Sözde babası kendinden iki önceki Uruk Kralı olan Emmerkar imiş. Bir gün Kral'a bir falcı, kızının bir oğlu olacağını, büyüdüğünde kralı, yani dedesini öldürerek krallığı elinden alacağını söylemiş. Bunun üzerine Kral, kimseyle beraber olmaması için, kızını bir kuleye kapatmış. Dışarı çıkmasını önlemek için de, yanına bir bekçi koymuş. Bu kadar önlemeye rağmen, kız yine hamile kalmış. Dokuz ay sonra kızın bir oğlu olmuş. Bekçi çocuğu görünce, Kral kendisini öldürecek korkusuyla çocuğu kuleden aşağı atmış. O sırada kulenin altından bir

kartal uçuyormuş. Çocuğun düştüğünü gören kartal, hemen onu sırtına almış ve bir hurma bahçesinin kenarına büyük bir dikkatle bırakmış; onu bırakırken bahçıvan görmüş. Ne olduğunu anlamak için yanına yaklaşınca güzel bir bebekle karşılaşmış. Hemen onu alıp evine götürmüş. Karısı ile birlikte "her şeyi gören ve bilen" olsun diye ona aynı anlama gelen "Gilgameş" adını vermişler. Çocuk büyüyüp delikanlılık çağına gelince, bahçıvanın yanından ayrılmış. Dere tepe düz demeden, şehir şehir dolaşmaya başlamış. O arada yazı yazmayı, okumayı öğrenmiş. Adına uygun olarak birçok bilgi edinmiş. Akıl soranlara akıl vermiş, yol soranlara yol göstermiş. Böyle dolaşırken, bir gün yolu onu Uruk'a getirmiş. Uruk, büyük bir şehir. Sokaklarda hayran hayran dolaşırken, onu görenler bir yabancı olduğunu anlayarak, "nereye gidecek?" diye arkasına takılmış. Nihayet şehrin büyük Pazar Meydanı'na gelmişler. Derken, etrafına halk toplanmaya başlamış. Gilgameş, bir heykel gibi durarak gelenlere, gelenler de ona bakıyormuş. Şehrin yaşlıları aralarında, "Kralımız öldü. Bir oğlu yok. Bu delikanlı hem iri vücudu, hem yakışıklılığı ile tam bize kral olacak gibi. Gelin bunu kralımız yapalım" diye konuşmaya başlamışlar. Herkes birbirine bu lafı aktarmış. Her duyan bunu onaylamış. Bunun üzerine, yaşlılar gidip ona kendisini kral yapmak istediklerini söylemişler. Gilgameş, hiç düşünemediği böyle bir isteği geri çevirir mi? Hemen kabul etmiş. Bunun üzerine onu saraya götürüp, giydirip, kuşatmışlar ve krallık tahtına oturtmuşlar.

İşte o böylece Uruk Kralı oluvermiş. Uruk, Sumer ülkesinin Tufan'dan sonra ilk var olan şehirlerinden biriydi. O zamandan Gilgameş'e kadar dört kral yönetmiş Uruk'u.

Uruk'un bir de baştanrısı ve koruyucu Tanrısı vardı: Gök Tanrısı An. Sumer'de her şehrin bir baştanrısı bulunuyordu. Fakat, Uruk'un bir ayrıcalığı vardı. O da, Sumer ülkesine bereket ve bolluğu. sevmeyi sevişmeyi, barışı ve savaşı getiren, güzeller güzeli Tanrıça İnanna ve kocası Çoban Tanrısı Dumuzi'nin burada oturuyor olmasıydı. Çoban Tanrısı'nın orada bulunması nedeniyle Sumer'in en büyük hayvan yetiştirme ve toplama merkeziydi Uruk. O yüzden Uruk'a "ağıllar şehri" de denirdi.

Buranın halkı da çok çalışkandı. Zaten atalarının en büyük özelliği de çalışkanlıkları değil miydi?

Onlar bu topraklara gelir gelmez, gürül gürül akan Fırat ve Dicle nehirlerinin taşan sularını kanallara alarak, kuru toprağı sulamışlar, bataklıkları kurutmuşlar, bağlar, bahçeler yaparak her türlü ürünü yetiştirmeyi bilmişlerdi. Bugünkü Uruklular da onların torunları değil miydi? Atalarından öğrendiklerine yeni buluşlar katarak uygarlıklarını geliştirmekteydiler. Depolarında ürünleri, ağıllarında hayvanları hep dolu bulunuyordu. Dokuma tezgâhlarında, hayvanların yünlerinden, bitkilerden elde ettikleriyle en güzel kumaşlar dokunuyordu. Bu kumaşlardan ve deri atölyelerinde terbiye edilmiş derilerden yapılan elbiselerin ünü bütün komşu milletlere yayılmıştı.

Bu ülkeler, üretilen bu mallardan alabilmek için adeta yarışıyorlardı. Uruklu tüccarlar, arabalar, tekneler, eşek kervanlarıyla ürettikleri malları oralara götürüyor; bunlara karşılık kendi ülkelerinde bulunmayan taş, ağaç, altın, gümüş, değerli mallar ve taşları alıyorlardı.

Zengindi Uruk, çok zengin, Gilgameş de çok mutluydu. Bu şehrin bilginleriydi ilk yazıyı başlatan; okullar açtırıp okuma yazma öğrettiren, bilgileri kil üzerine yazdırıp ölümsüzleştiren. İlk araba tekerleği burada meydana getirilmiş, ilk saban burada yapılmış, sabana ilk öküz burada koşulmuştu.

Fakat, dost uyur, düşman uyumaz derler ya! Bu zenginliği, bu görkemliliği kıskanıyordu etraflarında bulunan ilkel halklar.

Bunlar öyle ilkeldiler ki, ev yapmasını, ölülerini gömmesini bile bilmiyorlar, etleri çiğ çiğ yiyorlardı. Böyle bilgisiz, böyle görgüsüz olan bu insanlar, zaman zaman sürüler halinde Uruk'a saldırıp, yakıp yıkıyor, kan döküyor, ellerine geçeni çalıp, kaçıyorlardı.

Gilgameş, kral olur olmaz, bu düşmanlarından şehri koruma altına almayı düşünmüş ve şehrin etrafına kalın duvarlar yaptırmayı planlamıştı.

İşte şimdi yaptırdığı duvar bütün görkemiyle karşısındaydı. Şehrin çepeçevre etrafını kuşatmıştı. Şehre girip çıkmak için duvarın çeşitli yerlerine bakırla kaplı ağaçtan yapılmış kalın kapılar konmuştu. Artık kolay kolay hiçbir düşman giremeyecekti bu şehre. Hatta yabancı olarak şehre girmek isteyenler, kimlikleri belirlenינceye kadar günlerce, bazen aylarca bekletiliyordu kapılarda.

Bu duvarın yapılması hiç de kolay olmamıştı. Bütün şehrin erkekleri gece gündüz demeden çalışmışlar, evlerine gidememişler, çocuklar babalarını, kadınlar kocalarını görememekten dolayı üzülmüş, ağlayıp sızlamışlardı; ama ne olursa olsun duvar bir an önce bitmeliydi. Gilgameş, kimsenin gözünün yaşına bakmamış, yorgunluk dinlememiş, insanları oturmadan çalıştırmıştı.

Fena mı etmişti? Sonunda üzerinde arabayla bile gidilecek kadar geniş olan bu duvar, kuleleri kapıları ile ortaya çıkmıştı. Artık herkes düşman saldıracak korkusunu yaşamadan yatağında rahatça uyuyabilecekti. Duvarın saraydan görünümü de oldukça görkemliydi! Gilgameş, büyük bir gururla kendi kendine "Duvarın dışı bakırla kaplanmış gibi pırıl pırıl parlıyor. Duvarın üzerine çıkıp gezenler, onun pişmiş tuğladan yapıldığını anlayıp şaşacaklar" diyordu.

Kolay mıydı o kadar pişmiş tuğlayı yapmak! Kerpici pişirmek için yığınlarla kamış, başka ülkelerden satın alınan yığınlarla odun kullanılmıştı.

"Duvarı görenler, onun bugün yapıldığına inanmayacaklar. Temelinin yedi bilge* tarafından konulduğunu düşüneceklerdir.

* Sumerlilerin inanışına göre, Tufan'dan önce yedi bilge kişi denizden çıkıp, şehirlere dağılmış ve oralarda uygarlığı öğretmişler insanlara. Tufan kahramanı, onları gemisine alarak kurtarmış ve tekrar şehirlere uygarlık öğretmişler.

Halbuki, onu ben yaptım. Ben Kral Gilgameş. İyi ki, onun temeline, bu duvarı benim yaptığımı bildiren bir yazıyı değerli mavi taş üzerine yazdırıp bronz bir kilitle kilitli bakır kutu içine koydurdum. Herkes bilsin bunu benim yaptırdığımı. Hiçbir kral böyle bir duvar yaptıramaz! Yaptırdığım yalnız o mu? Sevgili Tanrıçamız İnanna'nın Eanna Tapınağı'nı da ben yaptırmadım mı? O da buradan ne kadar görkemli görünüyor" diyordu.

Şehir duvarının dışındaki yeşil tarlalar, bahçeler göz alabildiğine uzanıyor, şehrin içini de tapınakların bahçeleri ve parklar süslüyordu.

Bu kadar güzellikler arasında Gilgameş bir türlü yaptıklarıyla yetinmek istemiyordu. O halkı için daha yararlı işler yapabilsin diye, kafasını durmadan yoruyordu.

"Nasıl olsa herkes gibi ben de öleceğim. Sonum gelmeden halkımın bu yapılardaki çalışmalarına karşı, onları mutlu edecek, sevindirecek, aynı zamanda benim adımı da unutturmayacak bir iş yapmalıyım" diye düşünüp duruyordu.

O gün Gilgameş'in birdenbire aklına ne yapacağı geliverdi. Evet daha önce bunu neden akıl edememişti. Sevgili arkadaşı Enkidu'yu çağırmak üzere yerinden fırlar fırlamaz onunla burun buruna geliverdi. Enkidu, Gilgameş'in yanına girmek için salonun kapısına geldiğinde, Gilgameş'in kendinden geçmişçesine düşüncelere dalmış olduğunu görmüş, onu bu düşüncelerden ayırmamak için kapıda onu gözlüyordu. Gilgameş'in yerinden kalkmasıyla o da içeriye dalmıştı.

Gilgameş, "Sevgili arkadaşım, ne yapacağımı buldum, ne zamandır beni düşündüren sorunun yanıtını şimdi, evet şimdi buldum" deyince, Enkidu büyük bir şaşkınlık içinde, "Ne imiş o, çabuk açıkla bana!" diye merakla sordu:

Gilgameş, "Biliyorsun, insanlar durmadan ölüyor. Bizim ne zaman öleceğimizi Tanrılarımız tuğlamıza yazmışlar. Bu zaman gelmeden önce, ülkeme ve insanlarımıza yararlı bir iş yapmak

istiyorum. Hem de böylece öldükten sonra adımın unutulmamasını sağlamış olurum" dedi.

Enkidu, "Ne diyorsun sen?! Şehrimizi koruyacak koca duvarı, Tanrılarımızın yıkılmış tapınaklarını yaptırmadın mı? Onlarla da yetinmedin, gözbebeğimiz, güzel Nippur şehrimizdeki ulu Tanrımız Enlil ve onun karısı Tanrıça Ninlil'in yıkılmaya yüz tutmuş Tummal'ini de yaptırdın ya!" dedi.

Gilgameş, "Ama onları ben değil, halkımız yaptı. Onlar bunun için ne kadar üzüldü ve sıkıldı, sen bilemezsin!"

Enkidu, "Ya dize getirdiğin Kiş şehrinin kralı Agga'ya ne diyelim?!"

Gilgameş, Agga'nın adını duyunca gülümsedi ve onunla olan serüveni gözlerinin önüne geldi. Kral ona, "Uruk, benim yönetimim altına girecek!" diye haber göndermişti. Bak hele! Kolay mıydı Gilgameş gibi bir kralın ve şehrinin başka bir yönetime alınması. Yine de Gilgameş ona karşı hemen askerlerini toplayıp savaşa çıkmamış, önce halkının buna ne diyeceğini öğrenip, ona göre davranmayı doğru bulmuştu. Bunun için şehrin yaşlılar meclisini toplamış, onlara "Kiş Kralı Agga şehrimizi yönetimine almak istiyor. Ne dersiniz, savaşıp özgürlüğümüzü vermeyelim mi, yoksa boyun eğip onun yönetimine girelim mi?" diye sordu. Gilgameş, onların verdiği cevaba şaşıp kalmıştı: "Aman" demişlerdi, "savaş edip öleceğimize, onun yönetimine giriverelim!" Gilgameş, hiç beklemediği bu yanıta, "Ne garip" diyordu, "yaşlılar ölümleri yaklaşınca daha çok ölümden korkar oluyorlarmış". Gilgameş, aynı soruyu gençler meclisine yöneltmişti. Onlar hiç düşünmeden, "Ölsek bile savaşalım. Özgürlüğümüzü kimseye kaptırmayalım" demişlerdi. Neyse ki, bir savaşa meydan kalmadan, Kral Agga, Gilgameş'in büyük tepkisi üzerine korkarak, sözünden dönmüş, Uruk'un yönetimine göz dikmekten vazgeçmişti. Gilgameş dalmış bunları düşünürken, Enkidu'nun, "Sen hâlâ ne yapmak istediğini anlatmadın?" sözleriyle kendine geldi ve hemen yanıtla-

dı: "Sedir ormanlarını bekleyen canavar (Huvava) Humbaba'yı öldürmek!" Enkidu şaşkın şaşkın Gilgameş'e bakarak. "Hani şu ölümsüzlük ülkesi denilen yerdeki ejder mi?" dedi. Gilgameş, "İyi bildin. öldürülmesi gereken canavar o! Biliyorsun, ülkemizde orman yok. Halkımız gerekli ağacı, keresteyi oradan getirmeye çalışıyor. ama ejder yüzünden ormana rahatlıkla giremiyor insanlarımız. Eğer gidip o canavarı öldürürsek. ülkemize rahatlıkla kereste getirilir. Binalarımız, eşyalarımız, teknelerimiz, bol bol yapılabilir. Ayrıca böyle bir olay adıma ad, şanıma şan katar. Bu kahramanlığım kolay kolay unutulmaz" dedi.

Şaşkınlığı hâlâ üzerinden atamamış olan Enkidu, "İyi, ama biliyor musun, o canavar o kadar korkunçmuş ki, kükrediği zaman yer gök inler, ağzından nefes yerine ateş çıkarmış. Dişleri ejderha dişi, yüzü aslan yüzü gibiymiş. Saldırışı bir tufan fırtınasına benziyormuş. Onunla sen nasıl başa çıkabileceksin?" dedi.

Gilgameş. "Ama biz beraber olur, el ele verirsek, karşımıza ne çıksa onu alt edebiliriz."

Enkidu, "Sen onunla boğuşurken ölürsen, annen kim bilir ne kadar gözyaşları döker, ne çığlıklar atar, düşünmüyor musun onu?"

Gilgameş, "Sen üzülme arkadaşım! Ben ölmeyeceğim, annem de benim için üzülmeyecek! Yeter ki, sen benimle gel ve bana yardım et!"

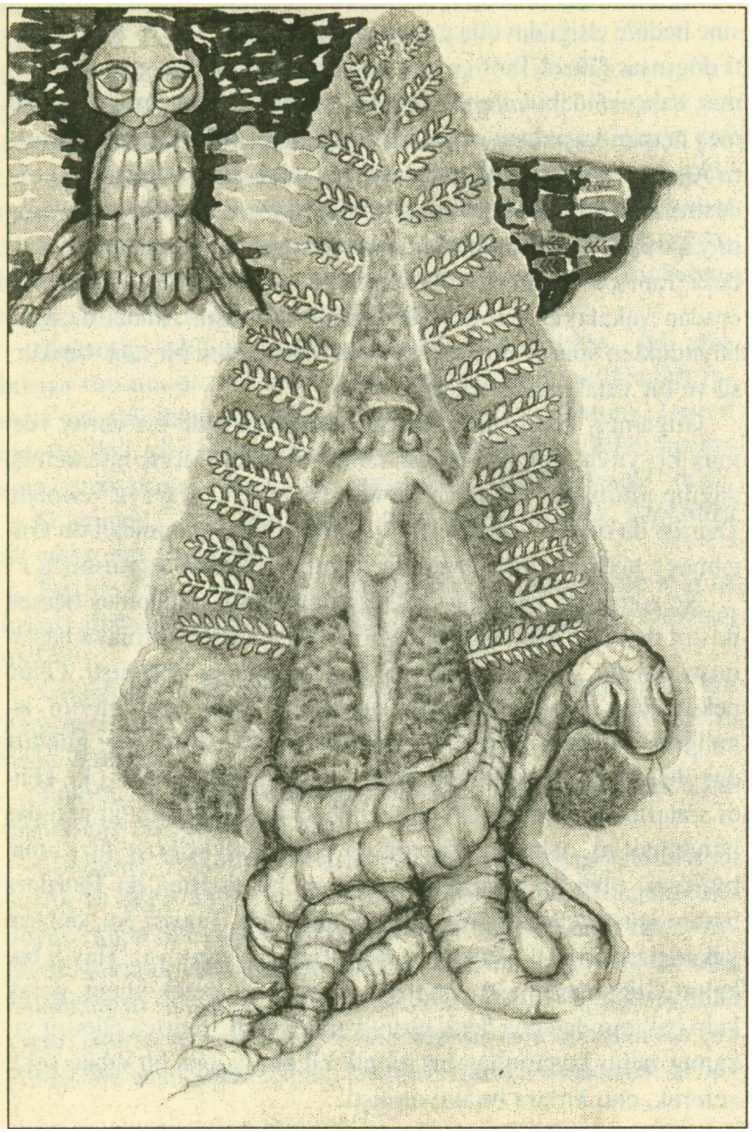
Enkidu, "Öleceğimi bilsem, seni asla yalnız bırakmam, arkadaşlığımız nerede kaldı!" dedi.

Gilgameş, Enkidu'nun bu cevabından çok duygulandı. Arkadaşlık bu değil miydi? Ama o, Enkidu'yu buluncaya kadar kendisine böyle arkadaşlık edecek kimsesi yoktu. Etrafı insan doluydu, fakat onların içinden gücüne, kafasına uygun bir arkadaş bulamamıştı. Koca bir ülkesi, görkemli bir şehri. çalışkan halkı vardı, ama o yapayalnızdı ve bu yalnızlık onu çok mutsuz ediyordu. Bu mutsuzluk içinde, bir gün, Tanrıça İnanna'nın kendi-

sine hediye ettiği davulla tokmağı aklına geldi. Onları hak etmişti doğrusu. Güzel Tanrıça çok üzüntülü olarak, bir gün ona gelmiş, bahçesindeki *hulluppu* ağacını kesmesini rica etmişti. Gilgameş hemen koşmuştu onun bahçesine. Gördüğüne inanamamıştı. Ağacın köküne ejder gibi koca bir yılan girip yerleşmiş, gövdesine *Lilit* adlı cin kurulmuş, en tepesine de *Anzu* kuşu yuvasını yapmış. Hepsi Tanrıça'nın ağacı kesmesine engel olmuş. Halbuki Tanrıça o ağacı Fırat Nehri'nde sürüklenirken görmüş ve oradan yakalayıp getirerek bahçesine dikmişti. Amacı da ağaç büyüdükten sonra onu keserek ondan kendisine bir taht, bir kürsü ve bir yatak yaptırmakmış.

Gilgameş, korkusuzca ağaca yaklaşarak öyle bir vuruş vurmuş ki, yuva yapmış olanlar nereye kaçacaklarını bilememiş, dağılıp gitmişler. Gilgameş de onu keserek Tanrıça'ya vermişti. Tanrıça da ondan istediklerini yaptırdığı gibi artanından da Gilgameş'e hediye etmek üzere bir davul ve tokmak yaptırmıştı.

Ne zamandır onlar bir kenarda duruyordu. Gilgameş hemen ikisini de eline alıp sokağa koşarak var gücüyle vurmaya başlamıştı davulu. Halk, "Ne oluyor?" diye sokağa fırlamıştı. Onun pek hoşuna gitmişti halkın bu şaşkınlığı: "Kral değil miyim, istediğimi yaparım. Kimse de bana karışamaz" diye, gece gündüz davulu çalmayı sürdürünce, halk o kadar rahatsız olmuş ki, kendi aralarında, "Kralımıza kendi gücü ve gönlüne göre bir arkadaş bulunmalı ki, onunla gezip tozsun, gülüp söylesin ve bizi rahat bıraksın" diye bir taraftan konuşuyor, bir taraftan da Tanrılara bunun için yakarıyorlardı. En sonunda Gök Tanrısı An, onların yakarışlarına kulak vermiş ve yüce Tanrıça Aruru'ya, "Haydi bakalım Gilgameş'i nasıl yarattıysan, şimdi de gerek vücut, gerek kalp bakımından ona denk birini yarat!" dedi. Tanrıça ellerini yıkamış, nehir kenarından bir toprak kil almış, ona bir adam şekli vererek, onu kırlara bırakıvermişti.

Enkidu'nun Bulunuşu

Bir gün ormanda avlanan bir avcı gördüğüne inanamadı. "Yanlış mı görüyorum" diye gözlerini ovuşturuyordu. Hayır yanlış değildi. Etrafında çeşitli hayvanlarla iki ayak üzerinde yürüyen, vücudu kıllarla kaplı bir yaratıktı gördüğü. Ne olabilirdi o? Maymunlar da iki ayak üzerinde yürüyebiliyorlardı, ama onların kuyrukları vardı. Bu bir maymun olamazdı. Yaratığın yanındaki aslanlar bile onunla tam bir arkadaş gibiydiler. Avcı, şırıl şırıl akan pınarın yakınına hayvanları yakalamak için tuzaklar kurmuştu. "Nasıl olsa su içmek için hayvanlar gelir buraya, onları böylece yakalarım" demişti.

Fakat ne oluyor! Yaratık kurduğu tuzakları söküp söküp atmıyor mu? Avcının ağzı açık kaldı. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemedi. Hoş, ne yapabilirdi ki, o kadar hayvan ve bu güçlü yaratığa! Kendini göstermemeye çalışarak izliyordu durumu. Tuzaklar söküldükten sonra hep birden pınara yaklaşıp su içmeye başladılar. Yaratık da aynı onlar gibi su içiyor ve onlar gibi ot yiyordu. Avcı korkudan tir tir titriyor, yerinden kımıldayamıyor, onları gözlemekten de kendini alamıyordu. Sonunda karar verdi, bu yaratık bir insandı. Evet o bir *insandı*. Fakat, ne kadar güçlü görünüyordu. Onunla karşılaşacak diye büyük bir korkuya kapıldı avcı. Sessizce olduğu yerde onların ayrılmasını bekledi. Hepsi suya kandıktan sonra, geriye dönüp geldikleri yöne doğru gitmeye başladılar. O da kendini onlara göstermemeye çalışıp, koşmaya başladı. Oturdukları yere geldiğinde nefes nefeseydi. Onu karşılayan babası, oğlunun avdan eli boş, fakat büyük bir korku ve şaşkınlık içinde döndüğünü görünce, oğlunun umulmadık bir tehlikeyle karşılaştığını tahmin etti. Hemen, "Ne oldu sana? Seni bu kadar korkutan, şaşkına döndüren neydi?" diye soruları birbiri ardınca sıraladı.

Avcı, "Baba dur hele kendime geleyim, sana hepsini anlatacağım" dedi. Biraz dinlendikten sonra, büyük bir merakla ona bakan babasını daha çok bekletmemek için gördüklerini anlatmaya başladı: "Avlanmak için tuzaklarını kurmuş, onlara yakalanacak hayvanları gözlüyordum. Birdenbire av tuzaklarını kurduğum yere doğru, sürü halinde birçok hayvanın geldiğini gördüm. Ortalarında iki ayak üzerinde yürüyen, saçı sakalı birbirine karışmış, vücudu kıllarla kaplı bir yaratık da vardı. İlk işi, kurduğum tuzakları bozmak oldu. Sonra pınardan su içmeye başladılar. O yaratık da suyu hayvanlar gibi içiyor, otları onlar gibi yiyordu. Yanındaki hayvanlar ona arkadaş gibiydi. Onları bir ağacın arkasına saklanarak izledim. Kanımca o yaratık bir insandı, fakat tam bir yaban insan. Çok korktum ondan. Baba, sen de görsen bana hak verirsin" dedi. Avcının babasını da büyük bir merak sardı. Hemen gidip onu görmek istiyordu. Fakat, ertesi günü beklemek zorundaydılar. Ertesi gün baba oğul büyük bir heyecanla yola çıktılar. Pınarın yakınına geldiklerinde, avcı yine tuzaklarını kurdu ve kendilerini göstermeyecek şekilde ağaçların arkasına saklanarak beklemeye başladılar. Avcı birden, "Baba geliyorlar!" dedi. Hakikaten uzaktan bir sürü hayvan pınara doğru yürüyordu. İkisi birden çıt çıkarmamaya gayret ederek, onları izlemeye başladılar. Yaban adam, önce yerlere bakarak avcının kurduğu tuzakları buldu ve onları var gücüyle bozdu. Sonra hep birden pınara gelip suyu içtiler ve büyük bir neşe içinde geldikleri yere doğru gittiler.

Avcının babası, "Oğlum haklıymışsın şaşırmakta ve korkmakta. Bu yaratık şimdiye kadar eşine rastlamadığım bir insan" dedi. Birden adam, "Oğlum bak benim aklıma ne geldi. Biliyorsun bizim kralımız Gilgameş'in kendisi gibi güçlü bir arkadaşı yok. Can sıkıntısından ne yapacağını bilmiyor. Davul ile gece gündüz kendisine göre eğleniyor, fakat halk bundan çok rahatsız. Bu adam ona bir arkadaş olabilir" dedi.

Avcı. "Baba, nasıl olur, bu yaban adamı hayvanlarla arkadaş olmuş. İnsanla hiç arkadaş olabilir mi?"

"Oğlum, hayvanlarla arkadaş olabilen, neden insanla olmasın. Yalnız onu eğitmek, insan gibi yedirip içirip insanlaştırmak gerek."

"Babacığım, bunu kim yapabilecek, biz insanlaştırabilir miyiz onu?"

"Hayır oğlum, onu ancak bir kadın eğitebilir. Biliyorsun, çocukları doğdukları andan itibaren anneleri eğitir. Konuşmayı, yemeyi, içmeyi, sevmeyi, gülmeyi hep annelerimiz bize öğretti. Onun için bu adamı da ancak bir kadın eğitebilir."

"Baba nereden bulacağız böyle bir kadını?"

"Oğlum, hiçbir şey bilmiyormuş gibi konuşuyorsun. Hiç Tanrıçamız İnanna'nın tapınağına gitmedin mi sanki! Orada bunu yapabilecek birçok rahibe var. Özellikle erkekleri cinsel yönden eğiten rahibeler bunu mükemmel yapar. Onun için Uruk'a git. Eanna Tapınağı'nın başrahibesini bul, durumu ona anlat. O sana eğitici bir rahibe verecektir. Şimdi hemen yola çık ve gecikmeden böyle birini bulup getir" dedi.

Avcı hemen yola koyuldu. Babasının dediği gibi tapınağa gidip başrahibeyi bularak, niçin geldiğini, ne istediğini bir bir anlattı. Başrahibe biraz düşündükten sonra, "Buldum, bu işi en iyi yapabilecek Şamhat'ı vereceğim sana. O hem güzel, hem akıllı, hem de çok güzel lir çalar ve şarkı söyler" dedi.

Şamhat'a haber verildi. Ona durum anlatıldı. O hiç "yapamam" demeden işi kabul etti. Avcı onun hazırlanıp gelmesini beklerken, duvarlardaki resimleri, sütunlardaki mozaikleri seyrediyordu. Ne güzel yapılmıştı onlar. Duvarların alt kısımları geniş şerit halinde beyaza boyanmış; onun üst kısmına kırmızı, sarı renklerle hayvan, insan resimleri yapılmıştı. Sütunlarda çeşitli mozaiklerin nasıl yapıldığını daha önce görmüş, bunun nasıl akıl edildiğine şaşmıştı. Kil, büyük çivi gibi yapılıyor, baş kısmı

duvardaki resimlerin boyaları gibi sarı kırmızı renklerle boyanıyor ve henüz kurumayan sütunun sıvası içine çeşitli geometrik şekiller verilerek sokuluyordu. Bunun için binlerce çivi gerekti kuşkusuz. Tapınağın duvarları, sütunları hep kerpiçten yapılmıştı. Taş yoktu ki bu ülkede. Kerpiçlerin kirli görünüşünü kapamak için ne yöntemler bulmuştu Sumer sanatçıları. Tapınağın içi gidip gelen rahip, rahibeler ve Tanrılara kurban getiren, dua eden insanlarla cıvıl cıvıldı. Rahip ve rahibelerin kendilerine özgü giysileri vardı. Günah çıkaran rahiplerin kırmızı giysileriyle erkeklere cinsel yaşamı öğreten rahibelerin başörtüleri çok göze çarpıyordu. Tanrılara sunulacak bira, şarap, süt, yağ gibi sıvılar küpler içinde sıralanmıştı bir kenara. Boydan boya uzanan bir masanın üstüne de et, peynir, ekmek gibi yiyecekler konmuştu. Onlar biraz sonra toplanıyor, Tanrı heykellerinin önündeki kerpiçten yapılmış sunağın üzerine konuyor, daha sonra da tapınağın mutfağına götürülüyordu. Yakılan tütsülerin kokuları, uzaktan uzağa gelen müzik sesleri avcıya zamanı unutturmuştu. Başrahibenin bir genç rahibeyle ona doğru geldiğini görünce, hemen ayağa kalktı. Başrahibe, "Şamhat, istenileni en iyi yapacak yetenektedir" dedi. Avcı Şamhat'ı görünce, neredeyse dilini yutacaktı. Daha evvel gördüğü rahibe sanki o değildi. Ne kadar değişmişti! Önce elindeki koca lire gözü takıldı. Lirin tellerinin takıldığı yerlerin ucunda birer boğa başı vardı. Arkasından rahibeye bir anda başından ayağına kadar baktı. Üzerinde insanın gözünü alan yeşil, kırmızı renklerin karışımıyla oluşmuş, omzunun biri açık bir giysi vardı. Tül gibi bir kumaştan yapılmış bu elbise içinde rahibenin dolgun vücudu olduğu gibi belli oluyordu. Dizlerine kadar çıplak olan ayaklarına sandalet giymişti. Uzun siyah saçlarını omuzlarına salıvermiş, onları alnından bir bağla bağlamıştı. Kalın siyah kaşları altında pırıl pırıl parlayan gözleri sanki akıl saçıyordu. Avcı bir an içinde bunları izlerken, rahibe ona sevecen bir şekilde, "Haydi gidelim" deyince, kendine geldi. He-

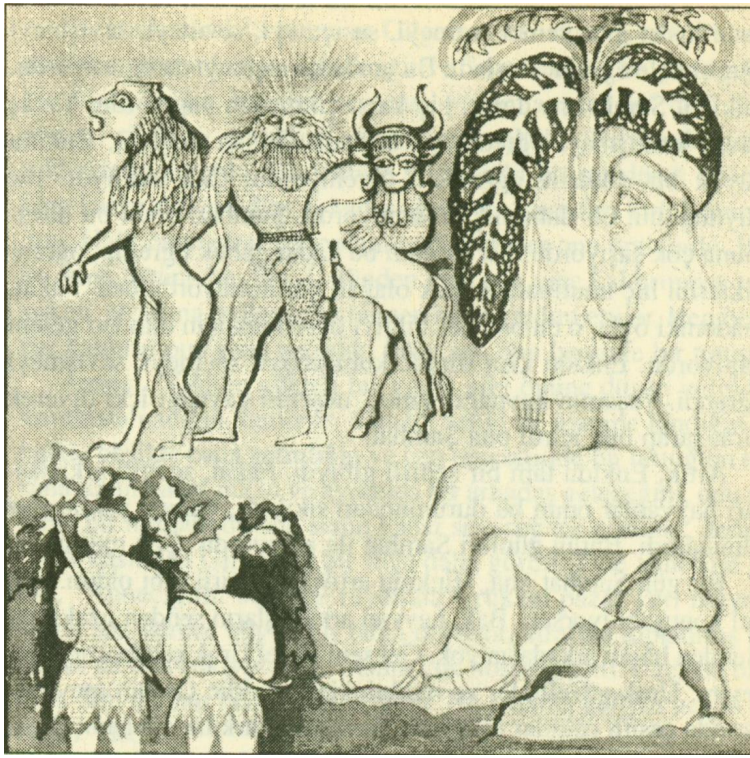
men yola koyuldular. Yolda avcı olanları ve kendisini bekleyen görevi yeniden anlattı. Aynı zamanda bin bir tehlike de olabilirdi. Fakat, Şamhat kendinden son derece emin olarak, "Merak etme, her şey yolunda gidecek" dedi. Rahibe, ne kadar güzeldi, ne kadar çekiciydi. Tatlı bir gülüşü vardı. Güldüğü zaman boyanmış gibi olan dudakları arasından inci gibi beyaz dişleri görünüyordu. Avcı hayran olmuştu ona. Konuşa konuşa yaptıkları uzun bir yolculuktan sonra, avcının babasının yanına geldiler. Oradan hep beraber pınarın yanına gittiler.

Şamhat'ı bir ağacın altına, pınara gelenler onu görmeyecek şekilde oturttular. Ona en güzel şarkıları çalıp söylemesini önerdiler.

Hava çok güzeldi. Güneş, ağaçların arasından ormana ışıklarını saçıyor, kuşlar cıvıl cıvıl ötüyordu. Şamhat da lirini aldı ve Tanrıça İnanna için yazılmış, onun aşk ve sevgilerini dile getiren bir ilahisini çalıp söylemeye başladı. Şamhat'ın sesi o kadar güzeldi ki, kuşlar bile onu dinleyip arkasından ona cıvıltılarıyla eşlik ediyorlardı. Orman bu seslerle inliyordu sanki. İnanılmayacak bir şenlik başlamıştı.

Avcı birden babasına "Geliyorlar!" dedi. Onlar da başka bir ağacın arkasına gizlenmişlerdi. Ortada yaban adam, etrafında küçüklü büyüklü hayvanlar gittikçe pınara yaklaşıyorlardı. Tavşandan aslana hepsi dost gibiydiler. Yine yaban adam tuzakları bulmak için yerleri gözlüyor, bulduğunu koparıp atıyordu. Ne o! Birdenbire yaban adam olduğu yerde kaldı. Nereden geliyordu bu ses? Dinliyordu. Bütün hayvanlar da onunla birlikte yerlerinde kadının güzel sesine karışan lirin melodilerini durup dinlemeye başladılar. İnanılacak gibi değildi durum. Şamhat kalın bir ağacın arkasında oturduğundan görünmüyordu. Yaban adam meraklı gözlerle etrafını incelemeye ve sesin geldiği yöne doğru yürümeye başladı. Avcı ile babası büyük bir heyecan içinde "ne olacak?" diye bekliyorlardı. Acaba bu yaban adam, kadının elinden çalgıyı alıp parçalayacak ve kadını yere çarpacak mıydı?

Derken adam ağacın arkasındaki kadını gördü ve şaşkın şaşkın ona bakmaya başladı. İlk kez görüyordu böyle bir yaratığı! Sonra yavaş yavaş kadının yanına yaklaştı ve karşısına oturdu. Hayvanlar da onların etrafını sardı. Hepsi bu güzel müziği zevkle dinliyordu. Olacak şey değildi bu! Onlar ne beklemiş, ne olmuştu. Şamhat hiç onları görmemiş gibi durmadan çalıyor, şarkılar söylüyordu. Yavaş yavaş etraftaki hayvanlar dağılmaya başladı. Fakat yaban adamının hiçbir yere ayrılmaya niyeti yoktu. O, o zamana kadar görmediğini görüyor, duymadığını duyuyordu. Kadın da bıkmadan, usanmadan, yorulmadan çalgısını çalıyor, şarkısını söylüyordu. O arada yaban adam, yavaş yavaş kadının yanına sokulmaya başladı. Şamhat onu hiç görmemiş gibi davranıyordu. Bir ara, adam iyice kadının yanına sokuldu. Sonra yavaşça kadının eline elini değdirdi. Şamhat, büyük bir şefkat ve sevgiyle baktı onun yüzüne. Göz göze gelince kadın güldü. Adam da gülüverdi. Şamhat lirini bırakıp onun elini avucunun içine aldı. Fakat, adamın koca elleri, onun küçücük elleri içine sığmıyordu; ama onun yumuşaklığı, sıcaklığı, o zamana kadar duymadığı bir heyecan verdi adama. İyice kadının dizinin dibine yanaştı ve çalgısını tekrar çalmasını işaret etti. Müzik ve kadın, hiç umulmayacak şekilde etkilemişti yaban adamını. Kadın çalıp söyledikçe, o daha çok sokuluyordu ona. Bir ara başını kadının omzuna koydu. O kadar mutlu görünüyordu ki! Bunu gören avcı ve babası çok şaşırdılar. Onların birbirlerine bu kadar çabuk yaklaşacaklarını asla düşünmemişlerdi. Adam ne kadar yaban olursa olsun, onun bir insan tarafı vardı. Artık endişe edecek bir neden kalmamıştı. Onun tamamıyla insanlaştırılması, artık Şamhat'ın elindeydi. Ona da kuşkuları yoktu. Onları baş başa bırakarak oradan ayrıldılar.

Şamhat lirini yanına koydu ve bu yaban adamına sevgiyle sarıldı. Adam da ona sarıldı. Bir süre böyle kaldılar. Artık birbirlerine çok ısınmışlardı. Yaban adamı hayvanlarını unutmuş, Şamhat'ın dizinin dibinden ayrılmıyor, o ne derse onu yapıyordu.

Şamhat ona "kırların adamı" anlamına gelen Enkidu adını verdi ve ona önce adını söylemeyi öğretti. Bundan sonra onun gereğinden fazla uzamış saçını, sakal ve bıyıklarını kesti, kıllarını temizledi ve pınarda onu bir güzel yıkadı. Getirdiği giysileri giydirdi. O yakışıklı, güçlü bir şehir erkeği gibi olmuştu. Şamhat ona, o Şamhat'a bakmaya doyamıyordu. Şamhat, Enkidu'ya

önce insan gibi yemek yemeyi, su içmeyi, sevmeyi, sevişmeyi öğretmekle eğitime başladı. Bu arada konuşmayı da öğretiyordu. Enkidu, Şamhat ne derse, hiç karşı çıkmadan yapıyordu. Yavaş yavaş konuşmayı öğrenmeye başladı. Günler geçiyor, Enkidu büyük bir dikkatle öğretileni öğreniyordu. Çok akıllıydı. Bir duyduğunu, bir daha hiç unutmuyordu. Şamhat, onun bu durumuna çok şaşıyordu. Bir insanın bu kadar çabuk öğrenip, öğrendiklerini hiç unutmaması pek olağan görünmüyordu ona. Fakat, mademki öyle, o da ona her bilgiyi öğretmek için elinden geleni yapıyordu. Enkidu kısa sürede konuşmayı, sevmeyi, sevişmeyi öğrendi. Yaşamın kaynağı ekmek, neşenin kaynağı içki diyerek bira, şarap bile içirdi ona Şamhat.

Artık, Enkidu tam bir şehirli gibiydi. Fakat, sevgili arkadaşları hayvanlar onun bu durumundan sıkılmış, yanına yaklaşmaz olmuşlardı. Bütün günleri Şamhat ile geçiyordu. Çok mutluydu.

Bir gün Şamhat ona, "Enkidu artık bir şehirli gibi oldun. Güzel konuşabiliyorsun. Bak, hayvan arkadaşların senden uzaklaştı. Benden başka arkadaşın yok. Gel seni güzel Uruk şehrimize götüreyim. Uruk güzellikler ve mutluluklar şehridir. Oranın meydanlarında çeşitli çalgılar eşliğinde durmadan şarkılar söylenir, danslar edilir. İnsanların neşeyle attıkları kahkahalar sokaklarda yankılar yapar. Durmadan festivaller göreceksin orada. Gözleri alan giyimleri ve çekicilikleriyle genç kadınlar etrafını alacak, gece yataklarına çağıracaklar seni. Orada kendin gibi insanları görecek, onlarla arkadaşlık edeceksin. Özellikle seni kralımız Gilgameş ile tanıştırmak istiyorum. O çok güçlü ve yakışıklı bir adam. Onun gücüne şimdiye kadar kimse karşı çıkamadı" dedi.

Enkidu bunu duyar duymaz, "Ben ona karşı çıkarım. Kuşkusuz ben ondan çok daha güçlüyüm. Hemen gidip onunla karşılaşmak istiyorum" diye atıldı. Şamhat da bunu bekliyordu. İkisi birden yola koyuldular.

Bu arada Uruk'ta bulunan Gilgameş bir rüya gördü. Hemen annesine yorumlaması için koştu ve "Anneciğim bu gece garip bir rüya gördüm, bakalım sen nasıl yorumlayacaksın" dedi: Gilgameş, rüyasını annesine anlatmaya başladı: "Rüyamda gökte yıldızlar parlıyordu. Birdenbire yıldız gibi bir taş düştü önüme. Onu kaldırmak istedim. o kadar ağırdı ki, yerinden kımıldatamadım. Halk onun etrafına toplanıverdi. Herkes onu öpüyordu. Ben de onun üstüne bindim. Üstünden inip onu yine kaldırmaya çalışırken, etrafıma toplananlar hemen bana yardım ettiler. Hep beraber kaldırıp onu sana getirdik, fakat sen onu benimle bir tuttun."

Annesi, "Oğlum gökten bir yıldız gibi önüne düşüp yerinden kımıldatamadığın, herkesin öptüğü, senin de üzerine bindiğin ve halkla birlikte bana getirdiğin ve ben onu seninle bir tuttuğum taş, sana senin kadar güçlü ve ayarında bir arkadaş geleceğini; onu seninle bir tutmam da onu senin kadar seveceğimi gösterir" dedi.

Arkasından Gilgameş bir rüya daha gördü. Yine annesine gidip, "Anneciğim, bu gece rüyamda Uruk'un pazar yeri meydanında son derece büyük bir balta duruyor, etrafına toplanmış insanlar da ona bakıyordu. O benim çok hoşuma gitti. Üzerine bindim. Sen de onu benden ayırmadın. Ne anlama geliyor acaba bu rüya?" dedi.

Annesi, "Oğlum, bu rüyana göre de sana yakında iyi bir arkadaş gelecek. Onunla tanışacak, onu çok seveceksin. O da seni sevecek, kardeş gibi olacaksınız" dedi.

Gilgameş, annesinin yorumuna şaştı. Kim gelebilir, kim onunla arkadaş olabilirdi!

Gilgameş ile Karşılaşma

O gün Uruk'ta büyük bir şenlik vardı. Bütün halk sokaklara dökülmüş neşeyle gülüp şakalaşıyor, şarkılar söylüyordu. Şehrin

meydanlarında gösteriler yapılıyor, çalgılar çalınıyor, genç yaşlı herkes dans ediyor, çeşitli oyunlar oynanıyordu. Çünkü bugün yeni bir yıl başlamıştı, zavallı Çoban Tanrısı Dumuzi yeraltından kurtulup, sevgili, fakat acımasız karısı Tanrıça İnanna ile yine birleşecekti. Bu birleşmeyle ülkeye bolluk ve bereket gelecek, ürünler kat kat artacaktı; nasıl sevinmesin, nasıl mutlu olmasındı insanlar!

Şamhat önde, Enkidu arkada o kalabalık ve gürültünün içine daldılar, onları görenler birden sessizleşerek şaşkın şaşkın baktılar ve sonra da arkalarına takıldılar. Şehrin pazar meydanına geldiklerinde büyük bir kalabalık etraflarını sardı. Halk bir taraftan Enkidu'yu izliyor, bir taraftan konuşuyordu:

"Bu adam kralımız güçlü Gilgameş'e ne kadar benziyor!"

"Ama boyu ondan biraz kısa gibi görünüyor."

"Kralımız ondan çok daha güçlüdür."

"Ama kralımız kadar yakışıklı."

"O ormanda hayvanlarla birlikte yaşamış, onlar gibi yiyip içmiş."

"Söylendiğine göre hiçbir hayvan ona fenalık yapmazmış."

"Demek hayvanlarla arkadaş olunabiliyormuş."

"Adını Enkidu koymuş Şamhat, nasıl da çabuk eğitmiş onu."

"Anlattıklarına göre hayvanlar gibi yiyip içiyor, konuşmayı bilmiyormuş."

"Bunları çabuk öğrendiğine göre yakışıklılığı kadar akıllı da olmalı!"

"Kralımız onu görünce ne yapacak acaba?"

"Hangisi hangisini alt edecek göreceğiz."

"Bana kalırsa kralımız ondan daha güçlü."

"Bence Enkidu daha güçlü ve yakışıklı, onda sanki Tanrısal bir güzellik var."

Halk bunları konuşurken birden Gilgameş göründü yoldan. Belden yukarısı çıplak olan iri vücudu, güçlü pazılarıyla ne ka-

dar da heybetli görünüyordu! Halk ona yol verirken sesleri kesilmiş, meraklı gözlerle ne olacak diye bir Gilgameş'e, bir Enkidu'ya bakıyordu. Fakat Gilgameş öyle dalgındı ki, yürürken sanki etrafındaki kalabalığı görmüyor, sesleri duymuyordu.

O biraz önce Tanrıça İnanna'nın tapınağındaki aşk odasında başrahibe Nindada ile geçirdiği unutulmaz saatlerin etkisinden henüz kurtulamamıştı. Ne kadar güzel ve cilveliydi rahibe! Bu kadar güzeli ve tatlısıyla karşılaşacağını hiç tahmin etmemişti. Bembeyaz çarşaflarla hazırlanmış yatak, etrafa konmuş tütsülerin iç gıcıklayan kokuları arasında o kadınlığının bütün hünerlerini göstermeye çalışmış, Gilgameş de erkeklikte ondan aşağı kalmamıştı. Odalarının kapısı önünde çalınan harp, lir ve teflerin eşliğinde rahip ve rahibelerin birbirlerine karşılıklı söyledikleri coşku, tutku dolu aşk şarkıları sevişmelerini daha da çok körüklemiş, doyulmaz zevkler katmıştı.

İnanna nasıl göndermişti sevgili kocasını yeraltı dünyasına, diye düşünüyordu Gilgameş. Tanrıçanın kızması da ne korkunçtu! O zaman gözü bir şey görmüyordu. Neymiş kocasının suçu! Karısının yeraltında uzun kalmasına, hemen dönüp gelmemesine aldırış etmemiş, üzülmemiş, tahtına kurulup oturmuş kaygısızca! Tanrıça bilmeliydi yeraltına giderken oradan kolay kolay kurtulamayacağını; fakat o aklına geleni yapar, önünü sonunu düşünmezdi. Yeraltındakiler yerine birini vermeden kendisini bırakmamışlar, o da kocasını verivermişti onlara. Eğer Dumuzi'nin kız kardeşi rüya yorumlayıcı Tanrıça Geştinanna olmasaydı, yeraltından hiç çıkamayacaktı. Dumuzi, o sevgili kardeşinin orada kalmasına nasıl dayanabilirdi! Dumuzi'yi yakalamaya çalışan cinlerin dediği gibi, hangi kız kardeşin gönlü razı olurdu buna? Geştinanna hemen koşmuş Tanrılar Meclisi'ne ve başlamış Tanrılara kardeşini yeraltından kurtarsınlar diye yalvarıp yakarmaya; fakat aldırmamış Tanrılar onun yalvarmalarına. En sonunda

Tanrıların onu temelli çıkarmayacaklarını anlayınca, Tanrıça, bu kez hiç olmazsa onun yerine yarım yıl ben kalayım demiş yeraltında. Tanrıça İnanna da yaptığına biraz pişman olarak Geştinanna'yı desteklemiş, böylece Dumuzi yarım yıl yeraltında kaldıktan sonra, çıkıp yine karısıyla birleşmeye başlamıştı. Her çıkışında o yıl kim kral ise o Tanrı Dumuzi yerine, bir başrahibe de Tanrıça İnanna yerine geçerek çalgılar, şarkılar eşliğinde birleşiyorlardı. Bu yıl güveylik sırası kral Gilgameş'teydi.

Gilgameş bir taraftan bunları düşünüyor, bir taraftan yürüyordu. Şamhat daha Enkidu'ya gelenin Gilgameş olduğunu söylemeden o anlamıştı onun kim olduğunu. Enkidu yavaş yavaş Gilgameş'e doğru gitmeye başladı. Büyük bir heyecan kaplamıştı ortalığı, kimsede çıt yoktu. Çocuklar bile oldukları yerde sanki çivilenmiş gibiydiler. Halk kımıldamaya korkuyordu.

Gilgameş ve Enkidu birdenbire göğüs göğüse geliverdiler. Gilgameş onu önemsemeyerek yürümeye devam etmek isteyence Enkidu onun yolunu ayağıyla kapadı. Buna birdenbire kızan Gilgameş onu itmeye çalıştı, başaramayınca sarılıp yere çalmak istedi, yine olmadı. Her ikisi birden birbirlerine sarılıp boğuşmaya başladılar. Onlar boğuşurken yerler titriyordu sanki. Herkesi nefessiz bırakan boğuşma gittikçe kızışıyor, fakat ikisi de ne yeniyor ne yeniliyordu. Birden Gilgameş'in ayağı tökezlendi, izleyenler, Enkidu tam bundan yararlanıp onu yere çalacak diye beklerken o Gilgameş'in eline yapışarak onu düşmekten kurtarmaz mı? Arkasından da birbirlerine sarılıp öpüşmeye başlamazlar mı? İşte buna şaşmamak elde değildi, herkesin ağzı açık kaldı.

İkisi de anlamıştı birbirlerini yenemeyeceğini. Böylece başlamıştı onların arkadaşlığı ve dostluğu. Birbirleri için şimdi canlarını verebilirlerdi. O günden sonra Gilgameş Enkidu'nun arkadaşlığıyla can sıkıntısından kurtulmuş, halk da onun huzuruyla huzur bulmuştu.

Ejder Humbaba (Huvava)

Gilgameş, Enkidu ile mutluydu, fakat nedense yine yerinde duramıyor, yapacak işler düşünüyordu. Bulmuştu ne yapacağını şimdi. Bu arada Enkidu da yaban yaşamından geldiği için –Gilgameş ile canciğer arkadaşlığına rağmen– canı sıkılmaya, başıboş dolaştığı kırları, candan sevdiği hayvanlarını aramaya başlamıştı. Gilgameş'in sedir ormanlarındaki canavar Huvava'yı (Humbaba) gidip öldürme teklifini düşündükçe, hiç de olumsuz bulmamaya başladı. Gilgameş'e, "Sevgili arkadaşım, canavarı öldürme isteğinde haklısın. O ölürse halkımız ondan kurtulacak, sen de şanına şan katarak, adını ölümsüz yapacaksın. Bu serüvende ben de seni yalnız bırakmayacağım. Fakat, yine de seni tekrar uyarmak istiyorum. Canavar Huvava'nın yaşadığı ormana girenler bir daha çıkamıyormuş. Canavarın kükremesinin bir tufan fırtınası gibi olduğunu, ateş saçan ağzından her şeyi yok eden bir nefes çıktığını söyledim sana. Bunları bilerek, yine gitmek istiyor musun oraya?" dedi.

Gilgameş, "Bunları tekrar hatırlattığın için teşekkür ederim, ama yalnız Tanrılar ölümsüzdür, insanların yaşam günleri ise sayılı. Yaptıkları günlük işler ise rüzgâr gibi geçip gider. Halbuki biz canavar öldürürsek, hiç olmazsa adımız yaşayacak. Nasıl olsa bir gün öleceğiz. O yüzden ölümden korkmayalım. Ondan korkarsak kahramanlık gücümüz nerde kalır? Ben senin önünden gideceğim, sen bana yalnız, 'korkma, yaklaş!' de yeter. Ölürsem bile, 'Gilgameş korkunç Huvava ile çarpışırken öldü' derler ve adım yine unutulmaz" dedi.

Bunun üzerine ikisi bu savaşa gitmek için silahlar yaptırmak üzere ustalara başvurdular. Her birine çeşitli ağırlıkta balta, kılıç, gürz yapmalarını söylediler. Onlar hazırlanınca, bunları yüklenerek Uruk şehrinin meydanına geldiler. Halk onların gidece-

ğini duymuş, meydana toplanmıştı. Şehrin yaşlıları Gilgameş'e, öldürmek istediği canavarın, Enkidu'nun söylediği gibi ne kadar korkunç olduğunu anlattılarsa da, Gilgameş kulak asmadı. Üstelik güldü onlara. Yaşlılar onun gülmesine aldırmayarak, "Ey kralımız! Sen gençsin. Ayrıca senin gibi bir kralımızı kaybetmek istemiyoruz. Ne olur gitme!" diyorlardı. Baktılar ki, Gilgameş kararından vazgeçecek gibi değil, o zaman, "Enkidu'yu bırak, senin önünden gitsin. O yaban olarak büyümüş, dövüşmeyi bilir ve seni korur" dediler.

Gilgameş, "Nasıl olur, kendimi kurtarmak için arkadaşımı öne sürer miyim, ne düşüncesiz insanlar!" diyordu.

Bu kez gençler ortaya atıldı. "Biz de seninle geleceğiz" dediler. Gilgameş, baktı ki ellerinden kurtulamayacak, onlara, "Aranızda, öldüğünüz zaman ölümünüze üzülüp ağlayacak annesi, babası, eşi, çocuğu, daha doğrusu ağlayacak kimsesi olmayan varsa, onlar gelebilir bizimle" deyince, birkaç genç ortaya atıldı. Gilgameş, onların hakikaten kendileri için üzülecek kimseleri olmadığını anladıktan sonra, "Siz de gelebilirsiniz bizimle" dedi ve ellerindeki silahlardan onlara da dağıttı.

Gilgameş, "Gel Enkidu, şimdi yola çıkmadan önce bilge olan anneme gidelim. O bize çıkacağımız bu yolculuk için en iyi önerilerde bulunacaktır" dedi. Annesi Tanrıça Ninsun Egal, tapınağında onları bekliyordu. Gilgameş, annesini görünce, hemen koşup ellerine sarıldı ve "Anneciğim, uzun bir yolculuğa çıkıyorum. Ne kadar güçlü olursam olayım, bilmediğim bir yola gideceğim ve orada bilmediğim Huvava ile savaşacağım. Oraya gidip dönünceye kadar yüce Güneş Tanrımız Şamaş'ı kızdıran bir şey olursa, ne olur siz benim yerime onu teskin ediniz. Eğer Huvava'yı öldürüp, sedir ağaçlarını kesip getirirsem, bütün ülke şenlik yapsın! Sizin tam gözünüzün önüne bu zaferi belirten bir abide dikeceğim. Benden dualarınızı esirgemeyiniz!" dedi.

Gilgameş'in bu sözleri üzerine çok duygulanan annesi, ellerini başlarına koyarak, onları kutsadı ve Enkidu'ya dönerek, "Senin annen baban yok. Seni doğurmadım, ama yine de oğlum sayılırsın. Sen kırlarda büyüdün. Gilgameş'ten daha güçlüsündür, onu sana emanet ediyorum" deyince, Enkidu çok hislendi, gözlerinden yaşlar akarken, "Beni oğul kabul ettiğiniz için size ne kadar teşekkür etsem azdır. Gilgameş benim kardeşim oldu. Onun için elimden geleni yapacağıma, onu gereğince koruyacağıma, bütün kalbimle söz veriyorum. Yalnız, şunu söylemeden edemeyeceğim. Gilgameş, o kadar güçlü ki, benim yardımıma gereksinim duyacağını pek zannetmiyorum" dedi. Ninsun çok sevindi bu sözlere ve elinde tuttuğu iki kolyeyi boyunlarına taktı. Kolyelerin üzerine koruma cinlerinin resmi kazılmış, bakırdan askıları vardı. Onları takarken, "Bunlar yolculuğunuzda size şans getirsin, sizi korusun!" dedi.

Ninsun, onları yolcu ettikten sonra, en güzel elbiselerini giydi. Boynuna değerli taşlardan oluşan kolyelerini taktı. Başına da tacını koydu. Böyle süslenip püslendikten sonra, tapınağın tepesine çıktı. Oradan Güneş Tanrısı'na tütsüler yaktı ve ellerini ona doğru kaldırarak, "Ey yüce Şamaş! Neden benim oğlum Gilgameş'i böyle yerinde duramaz yaptın? Senin izninle o, Huvava'yı öldürmek üzere uzun ve tehlikeli bir yolculuğa çıkıyor. Sana rica ediyorum. Ona yardım et, onu koru!" diye yakardı, dualar etti.

Gilgameş, Enkidu önde, diğerleri arkalarında yola çıktılar. Hepsinin sırtında ağır silahlar, ellerinde deri tulumlara doldurulmuş bira ve yiyecekler vardı. Bu kadar yük altında yürümek hiç de kolay değildi. Fakat, onların bir amacı vardı. Bu amaca ulaşmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı. Bu da onlara büyük bir güç veriyordu.

Önlerinde aşılması gereken yedi dağ bulunuyordu. Onlar, dağın birinden inip diğerine çıkıyor, yürüyorlardı. Acıktıkları zaman oturup yemek yiyorlar, uykuları geldiğinde uzanıp yatıyorlardı. Geceleri gidecekleri yolları yıldızlara bakarak sürüyorlar-

dı. Hava biraz bulutlu olunca hangi yöne gideceklerinde şaşırmamak için oturup dinleniyorlar, yıldızlar görünmeye başlayınca yollarına devam ediyorlardı.

Gilgameş'in içinde, bütün cesaretine rağmen, "acaba başaracak mıyız?" diye bir endişe vardı. O yüzden dağın birine çıktıklarında, dağa kurban olarak biraz un serpti ve "Ey dağ! Bu işi başarıp başaramayacağımızı ne olur bana rüyamda göster" diye dua etti.

Enkidu, rahat uyuyup olumlu rüya görsün diye, Gilgameş'e yatması için iyi bir yer hazırladı. Gilgameş oraya uzanıp yattığında, Enkidu, onun başını dizlerine koydu. Gilgameş, yorgunluğun etkisiyle hemen uykuya daldı. Enkidu da otururken uyumamak için büyük gayret gösteriyordu. Bir ara tam uykuya dalmışken, Gilgameş'in sıçrayıp kalkmasıyla hemen uyandı.

Gilgameş, "Sevgili arkadaşım, istediğim gibi rüya gördüm. Yorumu sen yapacaksın" diye rüyasını anlatmaya başladı: "Rüyamda kırlarda dolaşırken bir boğa ile karşılaştım. Kuyruğu ile yerlere sürtüyordu. Gökte bir toz bulutu yükseldi. Ben hemen onun önünde diz çöktüm. O kolunu bana sardı. Dilim şaşkınlıktan dışarı çıkmıştı. O bana tulumdan içmek için su verdi."

Enkidu, "Sevgili arkadaşım! Karşılaştığın o boğa koruyucumuz Güneş Tanrısı Şamaş'tır. Zor durumumuzda elini bize uzatacak, yardım edecektir. Tulumdan su verilmesi, senin onurlandırılacağındır" dedi ve "Hiç kuşkun olmasın, biz bir olduktan sonra, Huvava'yı nasıl olsa ortadan kaldıracağız. Ülkemizde kimsenin başaramadığını biz başaracağız" diye Gilgameş'i yüreklendirdi.

Yine yürümeyi sürdürdüler. Yol o kadar uzundu ki, bir ara dinlenmek için uzandıklarında Gilgameş fırlayarak, "Enkidu yine bir rüya gördüm. Bakalım bunu nasıl yorumlayacaksın?" diye söze başladı: "Derin bir dağ dibinde duruyorduk. Hemen dağ dirildi. Beni yere yıktı. Dağ ayaklarımı yakaladı ve onları bırakmadı. Biz onun karşısında dağ sinekleri gibi kaldık. Aydınlık

kuvvetle parlıyordu. Bana bir adam göründü. Memlekette en güzel o idi. O beni dağın altına çekti, bana su içirdi. Kalbim ferahladı, ayaklarımı yere değdirdi."

Enkidu, "Sevgili dostum, çok güzel bir rüya. Gördüğün dağ Humbaba'dır. Onu yakalayacağız ve öldüreceğiz. Ölüsünü tarlaya atacağız. Yarın her şey sona erecek" diyerek rüyayı yorumladı.

Tekrar dinlendiklerinde, Gilgameş, "üçüncü bir rüya daha gördüm" diye Enkidu'ya rüyasını anlatmaya başladı: "Gök gürlüyor, yer uğulduyordu. Sonra birdenbire her taraf ölüm sessizliğine gömüldü. Kapkaranlık oldu. Arkasından büyük bir aydınlık göründü. Bir ateş alevlendi. Sonra bu az çok beyaz alev donuklaştı ve ateş söndü. Etrafta olan her şey küle döndü."

Enkidu, "Dostum, bütün bunlar Humbaba'yı öldüreceğimize bir işarettir" diyerek yorumladı rüyayı.

Fakat, rüyayı böyle yorumlamasına rağmen, Enkidu'nun içine anlayamadığı bir korku geldi. Gilgameş'e çekine çekine, "Sevgili arkadaşım, nedenini bilemediğim bir korkuya kapıldım. Adeta ayaklarım geri geri gidiyor. Kollarım sanki tutulmuş gibi. Halbuki seni asla yalnız bırakmak istemiyorum" deyince, Gilgameş hayretle onun yüzüne bakarak, "Birdenbire ne oldu sana böyle? Yoksa rüyamı başka şekilde yorumlayıp, bana doğrusunu söylemedin mi? Kendine gel kardeşim. Bu kadar yol yürüdük. Senin kalbin savaşla çarparken, neden bu korku? Gel el ele verelim. Biliyorsun atasözümüzü, 'iki katlı ip kopmazmış'. Biz birlikte olunca, karşımıza ne çıkarsa alt edeceğiz. Korkma ben önden gideceğim. Humbaba'yı öldürüp, Uruk'a döndüğümüzde, nasıl karşılanacağımızı bir düşün" diye onu korkusundan kurtarmaya çalıştı.

Enkidu da böyle bir korkuya kapılmanın artık zamanı olmadığını biliyordu. Kendini toplamaya çalışarak, "Merak etme Gilgameş, nasıl olsa bu korkuyu yeneceğim. Onun için rahatlıkla yolumuza devam edelim" dedi.

Yollarda yiyecekleri bitti, hayvanları avlayıp yediler. Biraları bitti, pınarlardan su içtiler. Yollar bitmek bilmiyor, bitmedikçe de onlar sanki daha çok güçleniyorlardı.

Bir gün bir de baktılar ki, canavarın yaşadığı ve koruduğu sedir ormanlarının yanına gelmişler! Ormana yaklaştıkça, sık sedir ağaçlarının göz alıcı güzelliğine bakakaldılar. Bütün haşmetiyle parlayan güneş ışınlarını sokmamışlardı ormana. Ormanın dış kısmı sanki kimse girmesin diye sık çalılıklarla kaplanmıştı. Onların geldiğini canavar anlıyor ve Gilgameş'e doğru öyle bir üflüyordu ki. Gilgameş orada uyuyakaldı. Arkadaşları canavarın üflemesi yüzünden onun uyuduğunun farkında değildiler ve "Çok yoruldu, bırakalım uyusun" dediler. Öyle derin bir uykuya dalmıştı ki, günler geçiyor, onun uyanacağı yok. Nihayet, karar verdiler onu uyandırmaya.

"Gilgameş, daha ne kadar uyuyacaksın, uyan ve kalk artık, bizler seni bekliyoruz" diye uyandırmaya çalışırken, o yattığı yerden fırlayarak büyük bir şaşkınlık içinde, "Ne oldu bana? Neden uyuyakaldım, neden şimdiye kadar beni uyandırmadınız? Hemen yola koyulalım. O canavar ne kadar korkunç olursa olsun, yakalayıp öldüreceğim" dedi.

Ormana geldiklerinde ağaçlar o kadar sıktı ki, onları kesip yol açmadan yürümeye imkân yoktu. Birlikte gelen gençler baltalarla ağaçları kesip, ülkelerine götürmek üzere demetler yapıyorlardı. Yol açıp ilerlemeye başladıklarında Huvava onların yaklaştığını anlayınca kükremeye başladı. Onun kükremesiyle ağaçlar sallanıyor, sanki yer yerinden oynuyordu.

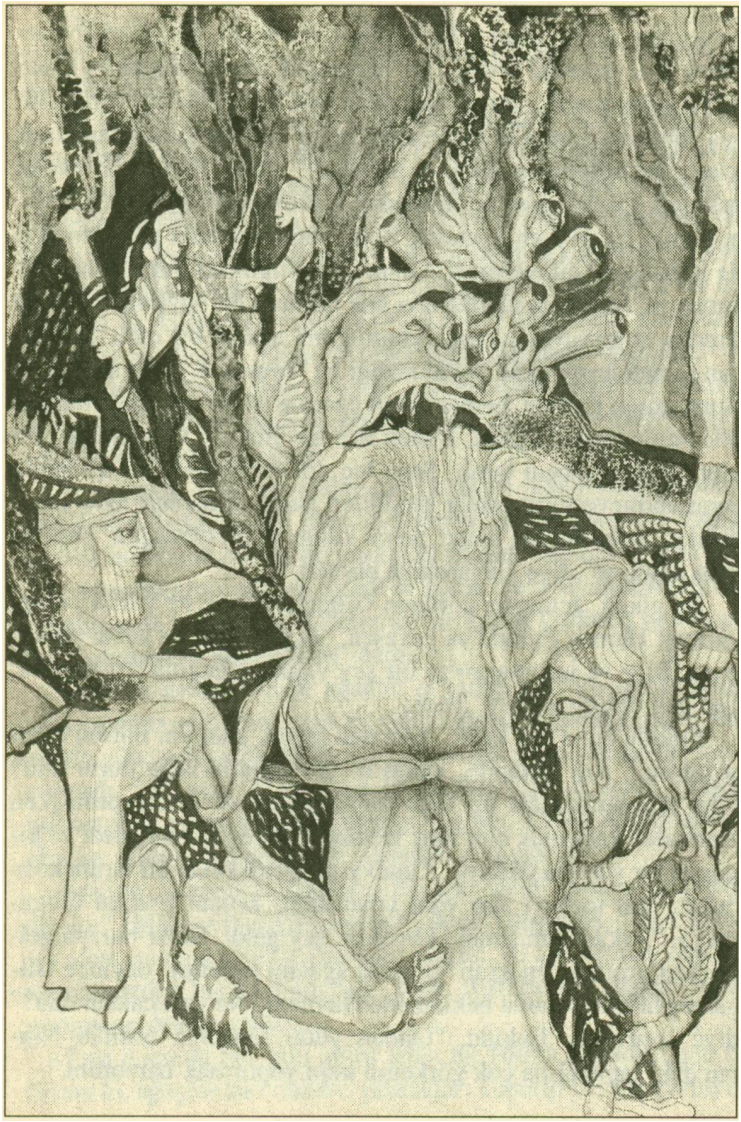
Enkidu, "Duyuyorsun değil mi arkadaşım canavarın kükremesini? Hâlâ korkmuyor musun?" dedi. Gilgameş, "Bizi hiçbir şey korkutamaz, yeter ki, beraber olalım. El ele verince onu yeneceğimizden hiç kuşkum yok" dedi. Birbirlerine destek olarak yürümeye devam ettiler.

Tam o sırada her şeyi altüst eden bir fırtına patladı. Öyle bir fırtına ki, ağaçlardaki dalları, yaprakları koparıp yerlere çarpıyor,

yerdekileri de havalara fırlatıyordu. Toz duman, göz gözü görmeyecek hale gelmişti ortalık. Bu kargaşalık içinde Gilgameş Enkidu'yu yakalayarak, "Sakın bu fırtına seni korkutmasın! Bunu Güneş Tanrımız Şamaş'ın ejderi daha kolay yakalamamızı sağlamak için gönderdiğinden kuşkun olmasın!" dedi. Bunda Gilgameş haklıydı. Çünkü ejder bu fırtınadan şaşkına dönmüş, ne yapacağını bilmez halde iken, korkunç yüzü, bütün dişlerini gösteren ağzı ile karşılarına çıkıvermişti. Onun şaşkınlığından yararlanan Gilgameş'in, fırtınanın uğultusunu bile bastıran bir haykırışla ejderin üzerine atılmasıyla suratına yumruğunu atması bir oldu. Fırtınadan sersemleyen ejder beklemediği bu yumrukla yere yıkılıverdi. Bunu gören Enkidu, hemen onun üzerine atladı ve elinde tuttuğu iple onu sımsıkı bağladı. Bunun üzerine Huvava Gilgameş'e "Ne olur Gilgameş beni bırak! Sana hiç dokunmayacağım. İnsanlara zarar vermeyeceğim, onlar istedikleri kadar ormandan ağaç kesebilirler. Yeter ki beni bırak! Senin kulun kölen olacağım, yeter ki beni öldürme" diye yalvarmaya başladı.

Bu güçlü, acımasız görünen Gilgameş'in ne de yufka yüreği varmış! Hemen Enkidu'ya yavaşça, "Bak zavallı ne kadar yalvarıyor. Bize ve insanlarımıza bir şey yapmayacağına söz veriyor. Gel onu öldürmeyelim" dedi.

Enkidu buna çok kızdı: "Sen deli misin, inanıyor musun onun sözlerine? Adı üstünde, canavar! Söylediklerinde durur mu? Eğer onu bırakırsak, biz dönemeyiz ülkemize. Hazır tutmuşken elimizden kaçırmak olur mu? Hemen öldüreyim onu" dedi ve kılıcıyla bir vuruşta öldürdü. Canavarın başını kesip bir tarafa koydular. Tam torbayı alıp yola çıkacakları zaman Enkidu Gilgameş'e, "Arkadaşım şimdi aklıma bir şey geldi. Hazır buraya gelmişken ormanın en uzun ve güzel ağacını keselim" deyince Gilgameş lafının sonunu beklemeden hemen, "Ne yapacaksın onu?" diye soruverdi. Enkidu, "Ondan yüce Tanrımız Enlil'in Nippur'daki tapınağına çok görkemli kapı yaptırmak istiyorum."

Bu öneri Gilgameş'in hoşuna gitti. Çünkü Humbaba'yı öldürdükleri için Orman'ın sorumlusu olan Tanrı Enlil'in onlara kızacağından korkuyorlardı. Ormanın en uzun ve kalın ağacını buldular. Onu kestiler, yanlarında gelen gençlerin ormana yol açmak için kesip demet yaptıkları odunlarla birlikte Fırat Nehri'ne salıverdiler. Nehir onları Uruk'a götürecekti.

Bu iş de tamamlandıktan sonra büyük bir zaferle Uruk'a döndüler.

Onları merakla bekliyordu Uruk halkı. Geldikleri daha uzaktan görülür görülmez, "Geliyorlar!" sözü bir anda dalga dalga şehre yayılıverdi. Onlar daha şehir meydanına ulaşmadan halk oraya toplanmıştı bile. Herkesin meraklı gözleri önünde torba açıldı. İnsanları yıllarca korkudan titreten, onları ormana sokmayan canavarın korkunç başı ortaya çıktı. Halkta büyük bir sevinç başladı. Herkes birbirine sarılıyor, ardından Gilgameş'e koşuyor, ona sarılarak, "Sen ülkemizin en büyük kahramanısın" diyorlardı. Enkidu'ya da aynı gösteri yapılıyordu.

Gilgameş böylece şehir duvarını ve diğer yapıları yaptırdığı için ünlü olduğu gibi, canavarı korkusuzca öldürerek ülkeyi bu canavardan kurtardığı için de kahraman olmuştu.

Gök Boğası

Gilgameş artık yalnız halkın değil, Sumer Tanrı ve Tanrıçalarının gözünde de bir kahraman sayıldı. Şimdi onun krallık unvanı yanına bir de kahramanlığı eklenmişti. Çok mutluydu Gilgameş; istediğini yapmış, kendi gücünü ve korkusuzluğunu kanıtlamış, adını komşu ülkelere kadar duyurmuştu. Yaptıklarını tabletlere yazdığından, belki yüzlerce yıl sonraya kadar adı sürecek, ne kadar ölmüş olsa bile insanlar onu bilecekti. Çok mutluydu o!

Artık rahat rahat krallığını yapacak, sevgili arkadaşı Enkidu ile istediği gibi yaşayacaktı. Enkidu onun hem dert hem sevinç ortağıydı, ona o kadar alışmış, onu o kadar sevmişti ki, bir gün bile onsuz kalabileceğini düşünemiyordu. Birlikte geziyor, birlikte avlanıyor, birlikte eğleniyorlardı. Hep, "Ne mutlu ki, böyle bir arkadaşım oldu" diyordu. Onların arkadaşlığı dillere destan olmuş, uzak ülkelere kadar yayılmıştı. Aileler çocuklarına, öğretmenler öğrencilere, yaşlılar gençlere, "Gilgameş ve Enkidu gibi arkadaş olun!" diye öğüt veriyorlardı. Uruk halkı da çok rahattı. Artık herkes bayramlarını büyük bir neşeyle kutluyor, tapınaklardaki törenleri kaçırmıyorlardı. O kadar çok törenleri vardı ki, yeni ay gökyüzünde göründüğü, 15 günlük olduğu ve görünmediği son günde yapılan törenler çok özeldi. O günler halk Tanrılara dua eder, adaklar adar veya daha önce adadıkları adakları getirirlerdi. Tapınaklardaki *rahip* ve *rahibeler* çeşitli çalgılar eşliğinde şarkılar söyleyerek, danslar ederek Tanrıları, dolayısıyla halkı eğlendirirlerdi.

Gilgameş ve Enkidu zaman zaman saraydan çıkıp, çarşıları, nehir kenarındaki iskeleleri geziyor; satıcılar, tüccarlar ve sanatçılarla konuşup, onların dertlerini, isteklerini dinliyorlardı. Her ikisi de yaşamlarından çok memnundu.

Mutluluk nedense bazen uzun sürmüyor, çok geçmeden yaşamı karabulutlar sarabiliyordu.

Gilgameş ve Enkidu'nun mutluluğuna da karabulutlar yaklaşmaya başlamıştı. Güzeller güzeli, çekici, alımlı Tanrıça İnanna, Gilgameş'e daha Huluppu ağacını kestirdiği zaman göz koymuştu. Fakat o sıralarda Tanrıça'nın bir sevgilisi vardı. Bir gün her nedense ona kızmış ve ondan ayrılmıştı. Gilgameş'i, canavarı öldürüp elini yıkadıktan ve kendisine eski düzeni verdikten sonra ilk gören Tanrıça İnanna oldu. Çok yakışıklıydı. Üstelik şimdi hem kral, hem de büyük bir kahraman.

Tanrıça bir gün en göze çarpan giysilerini giydi. Saçlarının buklelerini yanaklarına doğru indirdi. Gözlerine sürmeler çekti, boynuna çeşitli değerli taşlardan kolyeler taktı ve doğru Gilgameş'e gitti.

Gilgameş, bu güzel Tanrıça'yı karşısında görünce, birden şaşırdı. "Bu ulu Tanrıça neden benim ayağıma kadar gelsin! Ne yaptırmak istiyor bana!" dedi kendi kendine. Bu Tanrıça ki, bütün Tanrılar ve erkekler ona sahip olabilmek, onunla evlenebilmek için arkasından koşuyor, ona yalvarıp yakarıyorlardı. Herkes onun güzelliğine *hayran*, çekiciliğine kurban oluyordu.

Gilgameş, hemen ayağa kalkarak, ona yer gösterdi ve "Sayın Tanrıçam! Sizin için ne yapabilirim?" diye sordu. Tanrıça öyle güzel, bir genç kız gibi öyle *saf* görünüyordu ki, Gilgameş gözlerini alamıyordu ondan. Tanrıça, "Gilgameş seni çok beğeniyorum. Düşündüm, taşındım ve seninle evlenmeye karar verdim" deyince, Gilgameş beyninden vurulmuşa döndü. Tanrıça ondan her şeyi isteyebilirdi, ama evlenmek isteyeceği asla aklına gelmemişti. Nasıl olur da, yere göğe hâkim olduğuyla övünen bir Tanrıça benim gibi bir insanoğluyla evlenmek isteyebilir?!" diye hemen aklından geçirdi. Ayrıca ona güvenemezdi ki! O kaç erkeği baştan çıkarmış; sonra da onları boş çuval gibi atıvermişti. Gilgameş, o erkekler gibi olmayı asla istemiyordu. Fakat, bunu, bu gururla Tanrıça'ya nasıl söyleyebilecekti? Onun her dediği, her istediği olmalıydı.

Gilgameş, Tanrıça'nın gururunu kırmamaya dikkat ederek, en içten, en sevimli sesiyle, "Tanrıçam! Bu teklifinizle bana büyük bir şeref verdiniz, beni onurlandırdınız. Ben küçük bir şehrin kralıyım. Siz ise yerin, göğün kraliçesisiniz, size nasıl koca olabilirim?" diye söze başladı. Fakat, Tanrıça onun konuşmasını sürdürmesine meydan vermeden sözü kendi aldı ve "Gilgameş,

seninle evlenir evlenmez, hatta daha önce altın ve lacivert taştan bir araba yaptırtacağım ki, bayılacaksın ona! Tekerlekleri pırıl pırıl parlayan altından olacak. Güçlü katırların çektiği bu araba ile istediğimiz yere gideceğiz. Sen evimize girerken, evin eşikleri ayaklarını öpecekler. Krallar, prensesler ve yöneticiler önünde sevgiyle eğilecekler. Sana dağlardan, ovalardan hediyeler yağacak. Ayrıca ülkemize de bolluk gelecek. Keçiler üçüz, koyunlar ikiz doğuracaklar. Yük taşıyan eşekler öyle güçlenecekler ki, sırtlarındaki ağırlıklarıyla bile koşarken, katırları geçecekler. Boyunduruğa takılan öküzlerin eşi olmayacak. Arabaya koşulan atlarının ünü her tarafa dağılacak. Görüyorsun ya! Benimle evlenmen hem kendin hem de ülkemiz için çok iyi olacak!"

Tanrıça konuşurken Gilgameş'in aklından neler neler geçiyordu! "Sen!" diyordu "Sen soğukta ısıtmayan bir örtüsün! Sen fırtınaya engel olmayan bir kapı, üstüne örtüleni altında ezen bir fil derisi, içindeki kahramanların üstüne çöken bir saraysın!"

Bunları neredeyse sesli söyleyecekti. Bir taraftan korkuyordu, ya Tanrıça aklından geçenleri okuyuverirse diye. Ama ona kabul edemeyeceği böyle bir evlenme teklifi yaptığı için kızıyor, kızgınlığını onu küçülten sözlerle yenmeye çalışıyordu. Bunun için yine hiç durmadan "Sen taşıyanın sırtında eriyen bir ziftsin! Taş duvarı çatlatan kireç, düşmanı çeken yeşim taşı, ayağı sıkan bir ayakkabısın sen!" diye içinden geçirmekten kendini alamıyordu.

Böyle kötü laflar söylenir miydi bu güzel Tanrıçaya! Ama o, güzelliği kadar acımasız da olabiliyordu. Evlenmeyi istemeyince kim bilir ondan nasıl intikam alacaktı!

Gilgameş, bunları düşünürken, bir taraftan da Tanrıça'ya vereceği cevabı hazırlamaya çalışıyordu. Tanrıça İnanna sözünü bitirince, "Tanrıçam, vereceklerin son derece değerli benim için. Fakat, bunlara karşı ben sana ne verebilirim ki?! Sana uygun olanları benim verebilmem ise imkânsız!" dedi.

"Gilgameş, ben senden yalnız benimle evlenmeni istiyorum, verdiklerimin karşılığını asla!.."

Gilgameş, Tanrıça'yı kırmamak ve kızdırmamak için ne söyleyeceğini bir türlü kestiremiyordu. Çünkü, biliyordu ki, Tanrıça ile evlenirse, bir süre sonra diğer sevgilileri gibi onu da başından atacaktı. Yalnız başından atsa iyi! Ona başka kötülükler de yapabilirdi. Bunu yüzüne vursa çok kızabilirdi o. Tanrıça'ya ne söyleyeceğini düşünürken, Tanrıça ona vereceklerini tekrar tekrar sayıp döküyor, "Seninle evlenirim" demesini sağlamak için onu öyle sıkıştırıyordu ki, Gilgameş nihayet *baklayı ağzından* çıkarıverdi: "Sevgili Tanrıçam, biliyorsun, sen sevgililerinden bir süre sonra bıkıyorsun. Onlardan kimisini hayvana döndürdün, kimisine ağır işler yükledin. Hele zavallı kocan genç Dumuzi'yi yeraltında inlettin. Ben bunlardan hiçbirisi gibi olmak istemiyor, sana arkadaş olarak kalmak istiyorum" deyiverdi.

Gilgameş, bunları söylerken, Tanrıça'nın yüzü şekilden şekle giriyor, gittikçe kızdığı anlaşılıyordu. Gilgameş, tam sözünü bitirdiği an, Tanrıça büyük bir hışımla yerinden fırladı ve "Benim gibi bir Tanrıçanın evlenme teklifini kabul etmemek ha! Olacak şey değil! Sen kim oluyorsun da beni geri çevirebiliyorsun! Bunu senin yanına kâr bırakmayacağım! Bu yaptığını en ağır şekilde ödeteceğim sana!" diye büyük bir hışımla ayrıldı oradan.

Gilgameş, onun kızacağını tahmin ediyordu, ama bu derece olacağını hiç düşünmemişti. Olmuştu olan. Sonunu beklemekten başka seçenek yoktu. Kızgın Tanrıça onun yanından çıktı ve doğruca Gök Tanrısı Amu'ya gitti.

"Göklerin beyi sevgili babam. Başıma gelenleri sorma. Kahraman Gilgameş benim evlenme teklifimi kabul etmedi. Bu olacak şey mi? Ki, göklerin, yerlerin kraliçesi olan bana bir ölümlü nasıl 'hayır!' diyebilir? Onu muhakkak cezalandırmalıyım! Gil-

gameş'i ve Uruk şehrini yok edeceğim. Onun için lütfen bana gök boğasını gönder!" dedi.

Gök Tanrısı, olanaksız olan bu isteğe ne cevap verecekti?! "Kızım" dedi, "eğer gök boğasını sana verirsem, ülkede yedi yıl kıtlık olur. İnsanlarımız kıtlık yüzünden ölür."

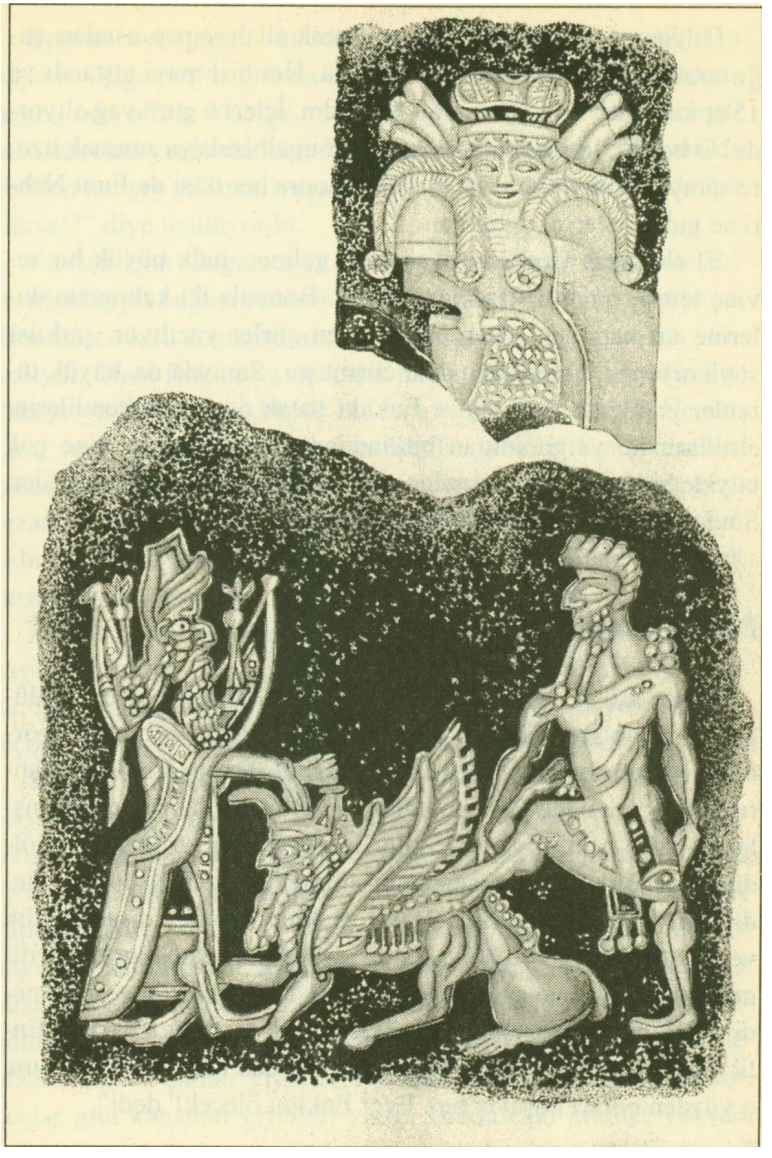
İnanna, "Söz veriyorum, yedi yıl insanlarımıza bolluk getireceğim. Ben Bereket Tanrıçası değil miyim?"

Gök Tanrısı yine ona vermek istemedi. Bu kez Tanrıça Gök Tanrısı'na büyük bir *şiddetlikle,* "Eğer gök boğasını vermezsen, bütün ölüleri yeraltından çıkarıp, yaşayanların başına dert edeceğim" diye tehdit etti. Bunun üzerine Gök Tanrısı Anu daha fazla dayanamadı, gök boğasını yere indirip salıverdi.

Boğa bir taraftan insanları öldürmeye, diğer taraftan ortalığı kırıp dökmeye başladı. Gök boğası böyle başıboş kalırsa, Uruk'ta her şey yok olacaktı. Bunu gören Gilgameş Enkidu'ya, "Haydi arkadaşım, bu azgın boğaya gücümüzü gösterelim. Ona bizden başka karşı çıkacak kimse yok" dedi. Enkidu, "Haydi arkadaşım hücum!.." diyerek ikisi birden boğanın üzerine atıldılar. Neye uğradığını anlayamayan boğayı kıskıvrak yakalayarak, kılıçlarını saplayıverdiler boğaya. Boğa cansız düştü yere.

Bunu gören Tanrıça, Uruk duvarına çıkarak, "Göğün boğasını öldürmeye cesaret eden Gilgameş'in vay haline! Ona çok ağır bir ceza vereceğim" diye bağırmaya başladı. Bunu gören Enkidu, fena halde kızdı ve hemen boğanın sağ kalçasını keserek İnanna'ya fırlattı ve üstelik "İmkânım olsaydı, seni de böyle yapardım!" dedi. Söylenir miydi bir Tanrıçaya bunlar!

İnanna, ona adanmış kızları, tapınak genel kadınlarını kalçanın etrafına toplayarak hep birden "Alacağın olsun Gilgameş, alacağın olsun Enkidu. Bu yaptığınızı burnunuzdan fitil fitil çıkaracağım. Kaybınız çok büyük olacak!" diye bağırıyorlardı.

Gilgameş, bunlara hiç aldırmayarak silah yapan ustaları çağırtarak boğanın boynuzunu ölçtürttü. Her biri mavi taştandı ve 15'er kilo geliyordu. Kalınlığı da 50 cm. İçleri 6 gur* yağ alıyordu. O boynuzları kendi Tanrısı olan Lugalbanda'ya sunmak üzere sarayın kraliyet salonuna astılar. Sonra her ikisi de Fırat Nehri'ne gidip, ellerini yıkadılar.

El ele verip Uruk'un meydanına gelince, halk büyük bir sevinç içinde onların etrafına toplandı. Bununla iki kahraman ünlerine ün katmıştı. Artık onları öven şiirler yazılıyor, şarkılar söyleniyordu. Şehir sevinçten coşmuştu. Sarayda da büyük törenler yapıldı. Gilgameş ve Enkidu yatak odalarına kendilerini attıklarında, yorgunluktan bitkindiler. Diğer taraftan yine çok büyük bir iş başardıklarından dolayı son derece sevinçliydiler. Sevinçle yataklarında uyuyakaldılar.

Enkidu'nun Hastalanması

Ertesi sabah uyandıklarında Enkidu Gilgameş'e gece gördüğü rüyayı anlattı: "Sevgili arkadaşım bu gece tuhaf bir rüya gördüm. Rüyamda Gök Tanrısı Anu, Bilgelik Tanrısı Ea, Hava Tanrısı Enlil ve göğün parlak ışığı Güneş Tanrısı Şamaş toplanmışlardı. Tanrı Anu, Enlil'e, 'Bunlar gök boğasını ve Huvava'yı öldürdüler. Bu yüzden ikisinden biri ölmeli, Gilgameş ölmeli!' dedi. Ona karşı Tanrı Enlil, 'Hayır, Enkidu ölecek!' diye karşılık verdi. Onun üzerine Güneş Tanrısı Şamaş ortaya atılarak, 'Sedir ormanlarının canavarını, gök boğasını benim emrimle öldürmediler mi, neden suçsuz Enkidu ölecek?!' dedi. Bunun üzerine Enlil Şamaş'a, 'Sen her gün aşağı inip onlardan biri gibi oluyorsun, o yüzden onları koruyorsun. Evet Enkidu ölecek!' dedi".

* 1 gur, 120 litre.

Bunları anlatırken, Enkidu'nun gözlerinden yaşlar akmaya başladı. Gilgameş de onunla ağlıyor, bir taraftan da "Sevgili kardeşim, ben sensiz olabilir miyim? Hayır, böyle bir şey olmayacak, sen ölmeyeceksin. Sen ölürsen, ben ne yaparım? Rüyalarda görülen her şey çıkmaz, merak etme" diyor, fakat için için de "ya ölürse!?" diye üzülüyordu.

Tanrıça İştar Gilgameş'in kendisiyle evlenmek istememesine ve arkadaşıyla boğayı öldürdüklerine o kadar kızmıştı ki, onun intikamını en kısa zamanda almalı ve Gilgameş'i can evinden vurmalıydı. Onun Enkidu'ya ne kadar bağlı olduğunu biliyordu. Enkidu'yu ondan ayırmak büyük bir ceza olurdu Gilgameş'e. Hemen karar verdi. Enkidu ölecekti, ama kendisi gibi bir Tanrıçanın boğasını öldürmeye, hele kalçasını da suratına atmaya cesaret eden cezasız kalamazdı. Gilgameş, sevgili arkadaşından ayrılarak, Enkidu ise ölerek cezalarını bulmalıydı. Enkidu'yu birden öldürmek yerine, yavaş yavaş, acı çekerek ölmesini istiyordu.

Enkidu hastalandı. Acılar içinde kıvranıyordu. Gilgameş, onun başından ayrılmıyor, onun acılarını nasıl yok edeceğini bilemiyordu. Hekimler getirtti. İlaçlar yaptırttı. Büyücülere başvurdu, ama hiçbirinin etkisi görülmüyor, gün geçtikçe ağırlaşıyordu.

Bir sabah Enkidu Gilgameş'e, "Sevgili kardeşim, ben bu gece yine bir rüya gördüm. Bu rüyaya göre, sen boş yere beni yaşatmak için uğraşıyorsun. Ben öleceğimi rüyada gördüm" dedi ve rüyasını anlatmaya başladı: "Gök gürlüyor, yer inliyordu. Ben yapayalnızdım. Yüzü su kuşuna, ayakları kartala benzeyen bir hayvan üzerime atıldı. Kollarım kuş kanatları gibi tüylenmişti. O yüzüme baktı ve beni Yeraltı Tanrıçası Irkalla'nın karanlık evine götürdü. Oraya giden yoldan asla geri dönülmüyordu. O evde olanlar toz ve çamur yiyorlar, karanlıkta oturuyorlardı. Onların kuşlar gibi kanattan giysileri vardı. Orada eski krallar, yüksek

rahipler, rahip yardımcıları, sihir ve büyü yapan rahipler ve göğe çıkan rahipler bulunuyordu. Yeraltı Tanrıçası Ereşkigal'e, onun dizleri dibinde kâtibesi Belit-Seri, elinde bir tableti okuyordu. Bana göre hiç de iç açıcı bir rüya değil. Ben herhalde dönülmeyen o yere gideceğim" dedi.

Gilgameş, onu teselli etmeye çalıştı, fakat söylediklerine kendi de inanmıyordu. Arkadaşı onu yalnız bırakacaktı. Gün geçtikçe Enkidu'nun hastalığı ağırlaşıyordu.

Bir gün Enkidu, "Sevgili arkadaşım, biliyorum ben öleceğim. Yatakta ölmek duygusu çok korkunç! Savaşta ölmeyi daha çok isterdim. Savaşta ölenler, kutsal ve kahraman sayılır. Tanrıça beni çok fena cezalandırıyor" dedi.

Enkidu hastalığı arasında zaman zaman kendisini yabanlıktan kurtarıp şehirli yapan avcıya, Şamhat'a kızıyor, kendisini hayvanlarla beraber başıboş ve üzüntüsüz yaşamaktan Uruk'a getirdiği için lanetler, beddualar yağdırıyordu.

En ilginç olanı da, sedir ormanlarından kesip getirdiği ağaçtan, Nippur'daki Tanrı Enlil'in tapınağına yaptırdığı kapıya, sanki karşısında ve canlıymış gibi söyledikleriydi: "Seni aptal, anlayışsız kapı! Ağacını en iyi ağaçtan kesip ta sedir ormanından getirdim. En iyi marangozlara yaptırdım seni! Seni ta Nippur'a götürüp yerine takdırdım. Üzerinde döneceğin söve taşlarına diyecek yoktu. Onlara benim yaptığımı bildirmek için adımı da kazdırdım. Bunları yaparken senin Tanrı Enlil yanında bana yardım edeceğini, beni savunacağını sanmıştım. Ama ne gezer! Bak yüce Tanrımız Enlil beni ne hale soktu. Ölümümü bekler oldum. Bunun için şimdi imkânı olsa elime bir balta alıp seni paramparça etmek istiyorum. Dilerim benden sonra gelen krallar sana hiç değer vermesin! Hatta benim adım bile silinsin senden!" diyor, bir taraftan ağlıyordu.

Bu kez gözyaşları içinde ellerini Güneş Tanrısı Şamaş'a kaldırarak "Ey yüce Tanrım, sana sevgim ve saygım sonsuzdur. Sıkıntılı günlerimizde imdadımıza yetiştin. Gönderdiğin fırtınalar, Humbaba'yı yakalamamıza yardımcı oldu. Şimdi senden başka bir yardım rica ediyorum. Beni kırlardan, hayvanlarımdan ayıran avcı, artık hayvanları avlayamasın, kollarında güç kalmasın, yiyecek bulamasın! Rahibe Şamhat'ın da kendine özgü bir evi, seveceği bir çocuğu olmasın. Yattığı yer sokak, içtiği pis su olsun. İnsanlar onu aşağı görsün, sarhoşlar hırpalasın!"

Bunları duyan Güneş Tanrısı Şamaş, Enkidu'ya, "Niçin onlara kızıyor, onlar için fena şeyler istiyorsun benden. Avcı seni Şamhat ile tanıştırdı. Rahibe Şamhat sana krallığa yakışır şekilde ekmek yemeyi, gönüllere neşe veren şarap ve birayı içmeyi öğretti. Sana şahane giysiler giydirdi. En önemlisi seni Gilgameş gibi birine arkadaş yaptı. O şimdi seni krallık yatağında yatırıyor. Seni onurlu olarak rahatlatmaya çalışıyor. Kendisi de yanından ayrılmıyor. Senin arkandan bütün Uruk halkı ağlayacak ve yas tutacak. Gilgameş'in de seni gönderdikten sonra vücudunu kıllar saracak ve aslan postuna bürünerek, çöllerde dolaşacak" dedi.

Bunları duyan Enkidu sakinleşti ve düşünmeye başladı. Güneş Tanrısı'nın dediği doğruydu. Kırlarda hayvanlarla yaşamaya devam etseydi, bunların hiçbiri olmayacak, bir hayvan gibi ölüp kalacak, cesedini hayvanlar parçalayacaktı.

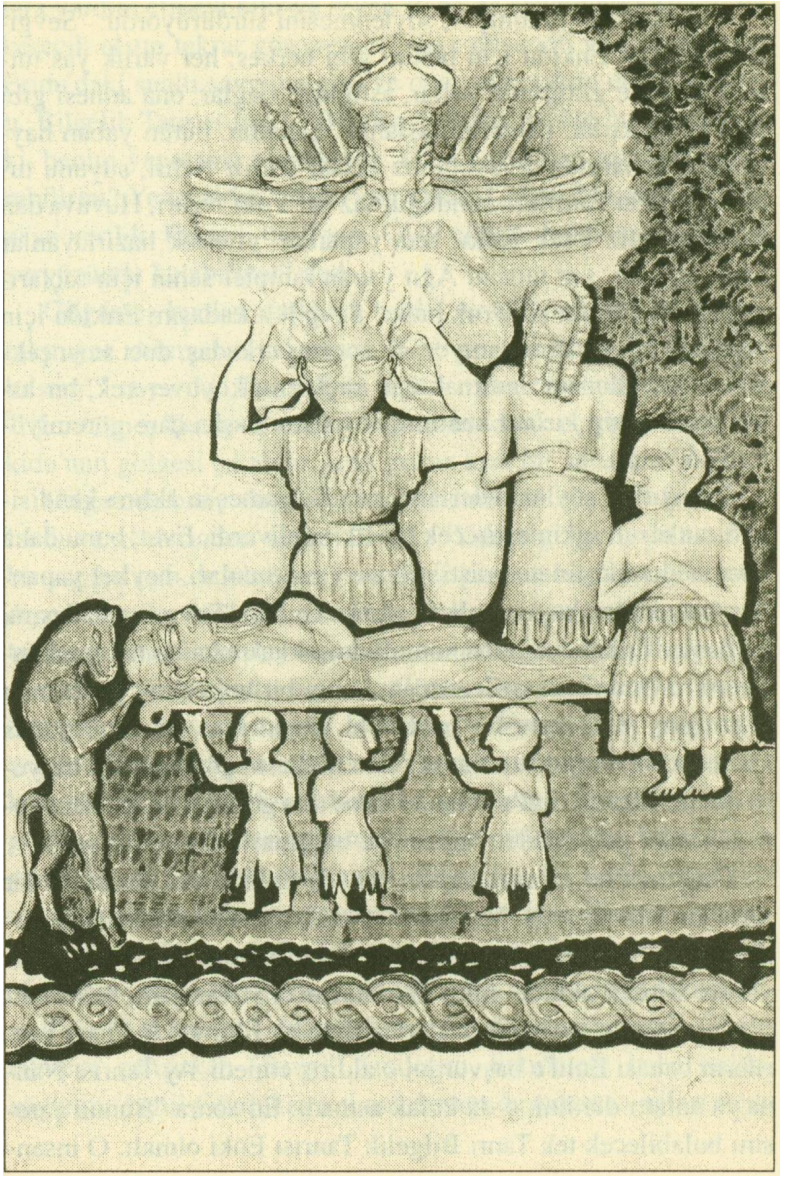
Bunları düşününce yaptığı kötü dualardan utandı, pişman oldu. Bu kez yine Şamaş'a "Ne olur ulu Tanrım! Beni affet, onları istemekle büyük bir hata yaptığımı anladım. İstediklerimi hiç duymamış ol. Yalnız Şamhat için iyi dualar etmek istiyorum. Onu çok sevmiştim. Bana tam bir öğretmenlik yapmıştı. Aslında onun hakkını ödeyemem. Ne olur! Onu krallar sevsin! Delikanlılar onun sevdasına tutulsunlar. Başına lavicert taşından taçlar

konsun, hazinelerin kapıları açılsın ona. Uğruna yedi çocuklu kadın bile feda edilsin!"

Hastalığı gün geçtikçe artan Enkidu bir gün gözlerini bir daha açmamak üzere kapayıverdi. Gilgameş, onu uyandırmak için neler yaptıysa, o uyanmadı. Gilgameş büyük bir acıyla arkadaşının üstüne kapandı. Yedi gün yedi gece kimse onu kaldıramadı. Artık Enkidu'nun vücudu çürümeye, burnundan kurtlar çıkmaya başlamıştı ki, ne yapıp edip Gilgameş'i kaldırdılar üstünden.

Enkidu'nun ölümü Tanrıça'nın istediği gibi Gilgameş'i can evinden vurmuştu. O kadar sevdiği, her anını birlikte geçirdiği biricik kardeşi, arkadaşı ölmüştü. Ne yapacaktı şimdi? Gözü bir şey görmüyor, gece gündüz ağlıyordu. Acısından güzel giysilerini yırttı, saçlarını yoldu. Bağırdı, çağırdı, hiçbiri onu geri getiremedi, getiremeyecekti de!

Onu teselli etmeye gelen halka ve yaşlılara, "Sevgili halkım, dostlarım hepinizi seviyorum, biliyorsunuz. Enkidu, bana candan arkadaştı. Bundan dolayı bir kadın gibi ağladığım için ayıplamayın beni. Kadın erkek herkesin acı karşısında ağlamaya, sevinmeye, zamanında gülmeye hakkı var. Mademki Tanrılarımız o hissi bize vermiş, niçin onu kullanmayalım! Enkidu'ya o kadar alışmıştım ki, o benim için elimde ok-yay, belimde hançer, önümde kalkan, bayramların giysisi, bitmez tükenmez bir neşe kaynağıydı. O benden çalındı. Benim sevgili arkadaşım kırlarda yabaneşekleri, panterler, aslanlarla dolaşıyordu. Onunla en zor işleri yaptık. Onunla gök boğasının, sedir ormanlarının canavarı Huvava'yı öldürdük. O şimdi öyle bir uykuya daldı ki, beni duymuyor. Gözlerini açmıyor. Kalbine bakıyorum, o çarpmıyor" dedi.

Yine kendini tutamıyor, söylenmesini sürdürüyordu: "Sevgili arkadaşım Enkidu için benim gibi herkes, her varlık yas tutsun! Birlikte gittiğimiz yollar, aştığımız dağlar, ona annesi gibi olan geniş kırlar, panterler, aslanlar, çakallar, bütün yaban hayvanları, kenarında dolaştığımız kutsal *Ulaya* Nehri, suyunu tulumlarımızla Tanrılara sunduğumuz saf Fırat Nehri, Huvava'dan kurtardığımız Uruk halkı, bira yapanlar, yiyecek hazırlayanlar hepsi ağlasın, yas tutsun! Ağıt yapan rahipler senin için saçlarını yolsun! Duyun ey Uruk halkı! Sevgili arkadaşım Enkidu için yaptığım ağıdı! İçim yanıyor, ne zormuş arkadaş, dost acısı çekmek! Onun acısını unutmak için saçlarımı koyuvererek, bir aslan postu giyip kırlara kendimi atmaktan başka çare göremiyorum" diyordu.

Bu ağıtlar, söylenmeler arasında Gilgameş'in aklına kendisini biraz olsun sakinleştirecek bir fikir geliverdi. Evet, bunu daha önce neden düşünememişti! Hemen yontucuları, heykel yapanları, bakırcıları, kuyumcuları çağırdı. Onlara "Sevgili arkadaşım, kardeşim Enkidu'yu daha sonraki kuşaklarımıza da tanıtmak istiyorum. Onun için sizden ricam, onun bir heykelini, yontusunu yapmanız. Ama öyle bir heykel ki, derisi tüm altından, göğüs kısmı lacivert taşından olacak. Onu herkesin görebileceği bir yere dikmelisiniz. Uruk'a gelenler önce onu görmeli, ayaklarını öpmeli! Vakit geçirmeden hemen işe başlayın!" diye emir verdi.

Gilgameş ne yaparsa yapsın yine de Enkidu'nun acısından bir türlü kurtulamıyordu. Ne olurdu onu bir daha görebilsem, diyordu. Sanki bir daha görse bütün acılarını unutacakmış gibi geliyordu. Birden aklına, gidip Tanrılarımıza yakarayım, belki onu bir daha görmeme yardım ederler, diye bir fikir geldi. Önce Tanrıların babası Enlil'e başvurdu, o aldırış etmedi. Ay Tanrısı Nanna'ya anlattı derdini, o da kulak asmadı. En sonra "Bunun çaresini bulabilecek tek Tanrı Bilgelik Tanrısı Enki olmalı. O insan-

lara yardım etmeyi bilir ve sever. Bana da sevgili arkadaşımı bir kerecik olsun tekrar gösterebilir" diye düşündü ve hemen onun Eridu'daki sualtı sarayına gitti ve ona yana yakıla derdini anlattı. Bilgelik Tanrısı Enki, "Benden öyle bir istekte bulunuyorsun ki, benim yapmama olanak yok. Ölen birini ben nasıl canlandırabilirim? Yeraltından çıkma izni yalnız Çoban Tanrımız Dumuzi'ye verildi. Fakat o bir Tanrı. Öyle olduğu halde ancak altı ay yeryüzünde kalabiliyor" dedi.

Gilgameş bunları duyduğu halde, yine Tanrı'nın yakasını bırakmıyor, durmadan yakarıyor, "Onu ne olur bir kez daha görebilsem!" diyordu. Tanrı Enki uzun uzun düşündükten sonra, "Eğer Güneş Tanrısı Şamaş yeraltına bir delik açarsa oradan Enkidu'nun gölgesi çıkabilir, ama yalnız kısa bir süre için" dedi.

Gilgameş bunu duyunca, sanki hemen olmuş gibi heyecanlandı ve gözlerinden yaşlar akarak, "Yalnız gölgesi, yalnız kısa bir zaman için de olsa razıyım, yeter ki, onu bir daha göreyim" diye boynunu bükerek yalvardı. O kadar içten söylüyordu ki bunları, Tanrı Enki dayanamadı ve onu sağlamaya çalışacağına söz verdi ve sözünde durarak Güneş Tanrısı Şamaş'ın yeraltı dünyasının *ganzir* kapısını açmasını ve Enkidu'nun gölgesinin yeraltından çıkmasını sağladı. İki arkadaşın büyük bir sevgi ve hasretle birbirlerini kucaklamaları görülecek gibiydi. İkisi de gözyaşlarıyla birbirlerini durmadan öpüyorlardı. Bu buluşma ne yazık ki çok uzun sürmeyecekti. Gilgameş bu arada yeraltında neler olduğunu öğrenmek istiyordu. Onun için "Sevgili arkadaşım ne olur bana yeraltı dünyasından söz et! Neler var orada? Nasıl bir yaşam sürüyorsun orada?" diye sordu. Enkidu'nun neşe dolu yüzü soldu. Gözlerinden yaşlar yeniden boşandı. Onları silmeye çalışırken "Sevgili kardeşim, hatırlatma bana onları, söyletme beni! Gördüklerimi anlatırsam dayanamaz ağlarsın, şu

kısacık buluşmamızda seni onlarla üzmek istemiyorum" dedi. Bu sözler Gilgameş'i daha çok meraklandırmıştı. Ne olursa olsun dinlemek, onunla her üzüntüyü paylaşmak istiyordu. Bu nedenle Enkidu'yu anlatması için yeniden sıkıştırmaya başladı. Enkidu daha fazla susamayacağını anladı ve "Sevgili kardeşim, elimi sürmeye kıyamadığım o güzel vücudumu şimdi yeraltındaki böcekler, kurtlar eski bir giysi gibi kemirip yiyorlar. Beğendiğin, sevgi ile okşadığın başım bir çamur teknesine döndü. Oradakilerin gıdası toz, toprak." Gilgameş bunları dinlerken büyük bir ürperti geçirdi. Arkadaşı için üzülürken birden kendi ölümü geldi aklına ve hemen "Ben de mi öyle olacağım ölünce, hayır ben ölmemeliyim, ne yapıp yapıp ölümsüzlüğü bulmalıyım" diye geçirdi aklından. Enkidu onun düştüğü dalgınlığın kendisi için olan üzüntüsünden olduğunu düşünerek konuyu değiştirdi. "Biliyor musun Gilgameş, orada ilk gördüğüm, Bitkiler Tanrıçası Ninazu idi. O, yerde çırılçıplak yatıyordu. O kadar güzeldi ki, göğüsleri mermerden yapılmış birer vazo gibi hiç kırışıksız, dümdüz görünüyordu. Ona ne kadar dokunmak istedim, ama doğrusu korktum. Birisi çiviye asılmış duruyordu. Eğer yaptığı günahlardan pişmanlık duysa imiş, çividen kopup düşecekmiş, ama inadından aldırmıyormuş. Eceliyle ölenler yataklarında yatıp soğuk su içiyordu. Savaşta ölenlerin de anası, babası, karısı onun için çalışıyordu."

Gilgameş, "Desene orada da bir başka türlü yaşam var!"

"Öyle sevgili arkadaşım. Çok oğlu olup da ölenlerin işleri iş. Beş oğlu olan, iyi bir kâtip gibi kolları açık saraya adalet götürüyor; altı oğlu olan saban süren gibi kalbi neşeli; yedi oğlu olan ise Tanrı'ya yakın biri gibi duruyor. En zavallılar da kırda ölüp de gömülmemiş olanlar. Onların gölgeleri hiç rahat edemiyor."

Enkidu sözlerini bitirir bitirmez birleşme sürelerinin tamamlandığı bildirildi. Her ikisi yeniden kucaklaştılar, gözyaşları için-

de birbirlerinden, bir daha buluşamamak üzere ayrıldılar. Gilgameş'in derdi yeniden tazelenmiş, üstüne bir de ölüm korkusu gelmişti. "Ben de ölmemeliyim, ne yapıp yapıp ölümsüzlüğü bulmalıyım" diyordu.

Sonsuzluğu Arama

Gilgameş, kendisini kırlara attı. Artık ağladığını kimse görmeyecek, yüreğinin acısıyla attığı çığlıkları kimse duymayacaktı. Bu acılar içinde bir taraftan da, "Ben de Enkidu gibi ölecek miyim? Ölümden korkuyorum. Evet, korkuyorum. Bir zamanlar ölümü istemeyerek özgürlüklerini feda etmeye kalkan yaşlılara ne kadar şaşmış ve ayıplamıştım. Şimdi ben de onlara benzedim" diye düşünüyor, kırlarda başıboş dolaşıyordu.

Artık arkadaşının ölümünü bir yana bırakmış, kendi ölümünü düşünür olmuştu. Ölümsüzlüğün bir çaresi olmalıydı.

Çok çok eski çağlarda, Tanrıların insanları yok etmek için yaptıkları tufandan sonra Utanapiştim (Sumercesi Zivsudra) adlı birinin ölümsüzlüğü elde ettiğini duymuştu. Gidip onu bulmalı, o nasıl ölümsüz olduysa onu öğrenmeliydi. Halbuki, söylendiğine göre, o çok uzaklarda, gidilmesi olanaksız olan Tanrılar bahçesinde yaşıyordu.

Şimdi onun aklı fikri ona nasıl ulaşacağındaydı. Bir gün karar verdi. Ne olursa olsun, onu gidip bulacaktı. O, olmayacakları başarmıştı. Bunu da başaracaktı. Çünkü, başarmayı muhakkak istiyordu.

Üzerine aslan postu, ayaklarına sandaletlerini giydi; eline bir değnek, beline bir hançer aldı. Sırtına bira tulumunu yüklendi. Kimseye görünmeden gizlice yola çıktı. Yola çıkmadan önce o değerli kaplar içinde Güneş Tanrı ve Şamaş'a bal ve tereyağı sundu. Ona, kendisine yardım etmesi için dualar etti. Artık ne krallık, ne saray, ne güzelim Uruk şehri, ne de onu şiirleriyle, şarkı-

larıyla göklere çıkaran halkı gözüne görünüyordu. İnsanlar da Tanrılar gibi ölümsüz olmalı, sevdiklerinden ayrılmamalıydı. Bunun için Utanapiştim'e ulaşması gerekiyordu Gilgameş'in, "Ona ulaşır, ölümsüzlüğün gizemini öğrenirsem, hem insanlarımı ölümsüzlüğe kavuştururum hem de kahramanlığım üstüne kahramanlık katar, Tanrılar gibi sonsuza dek yaşarım" diyordu.

Uruk kapısından çıkarken, bekçilerin kendisini tanımamaları ve görmemeleri için büyük gayret gösterdi. Sumer ülkesinin yolları dümdüz ve yapılıydı. Ova yeşillikler, bahçeler, tarlalarla kaplıydı. Bu yeşillikler arasında yürümek, ona büyük zevk veriyordu. Ne güzeldi onun ülkesi!

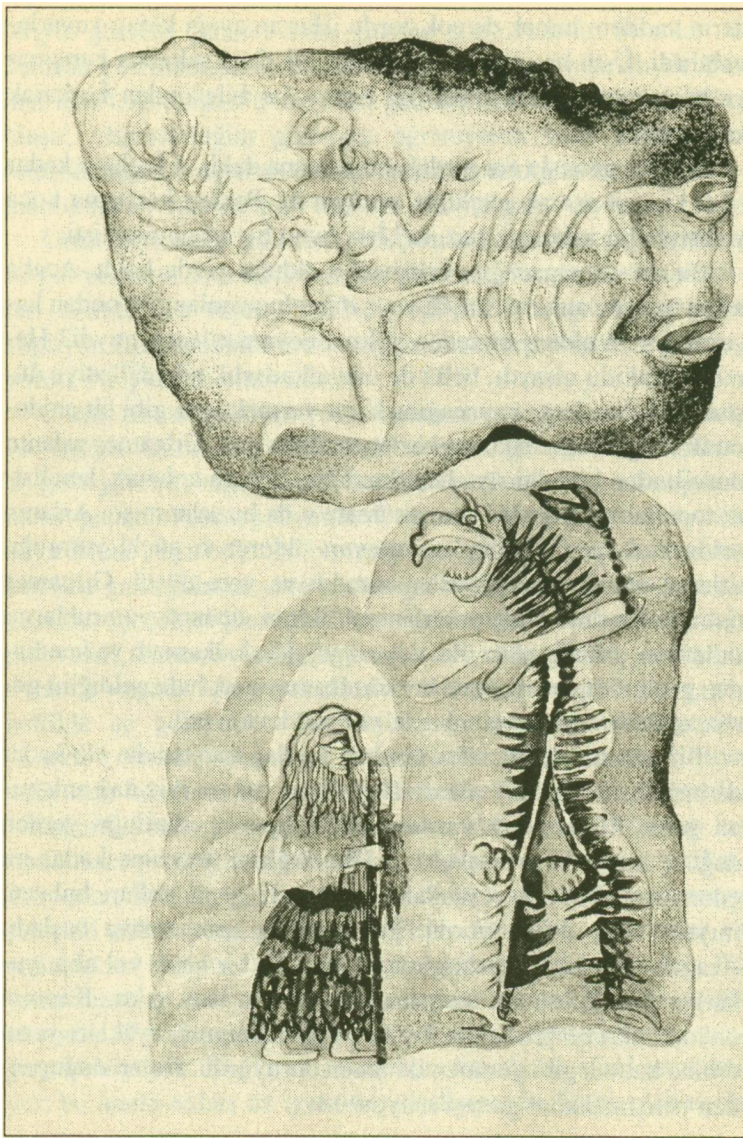
Fakat, zaman geçtikçe yol-iz bulunmayan tepelere tırmanmaya başladı. Gündüzleri alabildiğine sıcak, geceleri de soğuktu. O, gece gündüz, soğuk sıcak demeden yürümek istiyordu. Fakat, bazen gücünün sonu geliyordu. O zaman bir ağaç kovuğuna, bir kaya dibine veya bulduğu bir mağaraya girip uyuyup dinleniyor, kendine gelir gelmez yine yürümeye başlıyordu. Yanındaki yiyecekler içecekler bitmişti. Bazen yaban ağaçlarından kopardığı meyveleri, bazen avladığı hayvanları yiyordu. Fakat, yerine bir an önce varmak için yiyeceklerle vakit geçirmek istemiyor, genellikle aç geziyordu. Hayvanları da avlamak istemiyordu. "Kendim ölmek istemezken, neden bunları öldürüyorum?!" diye kızıyordu kendine. Bir taraftan Tanrı ve Tanrıçalara çatıyordu. "Mademki, onlar bizi yarattılar, neden öldürüyorlar? Neden insanlara acı çektiriyorlar? Bir insanı başkasını öldürünce cezalandırıyorlar; Tanrılar ise istediklerini öldürüyor, istedikleri zaman şehirleri yakıp yıktırıyorlar. Rüzgârlar, fırtınalar, yağmurlar ve taşkınlıklar veriyor, tufan ile yarattıklarını yok ediyorlar. Bu yaptıklarından dolayı onları cezalandıran da yok?!" diye düşünüyordu. O kadar çaresizdi ki, kimi suçlayacağını, kime çatacağını bilmiyordu. Dağlara tırmanırken, kayalarda elleri yaralanıyor, bu arada onları da iyi etmeye çalışıyordu. Dağlardan aşağı

derin vadilere inmek de çok zordu. Her an ayağı kayıp yuvarlanabilirdi. Üstü başı perişan bir haldeydi. Saçı sakalına karışmaya başlamıştı. Yolda rastladığı hayvanlar bile ondan korkarak kaçıyordu.

Bir gün güneşin zor girdiği bir ormana daldı. Ağaçlar o kadar sıktı ki, yol açarak güçlükle yürüyordu. Birden karşısına koca yelesiyle bir aslan çıkmaz mı? İşte bunu hiç düşünmemişti.

Bir an ne yapacağını bilemeden olduğu yerde kaldı. Acaba aslan üzerine atılacak mıydı veya diğer hayvanlar gibi ondan kaçacak ya da aldırış etmeden yoluna devam edecek miydi? Hemen, "Enkidu olsaydı, belki de ona arkadaşlık ederdi?" diye düşündü. Aslan da ne yapacağına karar vermek ister gibi bir an durarak Gilgameş'e baktı ve birden saldırdı ona. Gilgameş aslanın duruşundan bir saldırıya hazırlandığını hemen anlamış, kendisini toparlamış, karşılık vermek üzere o da hazırlanmıştı. Aslanın saldırmasıyla, Gilgameş'in canavarı öldüren o güçlü yumruğu aslanın alnına gelince, aslan sarsıldı ve yere düştü. Gilgameş onun bu durumundan yararlanarak ikinci, üçüncü yumruklarını indirince, aslan güçsüz olarak yere yığıldı; kalkamadı ve kendinden geçti. Gilgameş, onun artık kalkamayacak hale geldiğini görünce öldürmeye kıyamayarak yoluna devam etti.

Bir gün bir de baktı ki, sipsivri iki dağ karşısında. Ne kadar da birbirlerine benziyorlardı. Bu yüzden onlara ikiz dağ anlamına gelen Maşu adını vermişlerdi. Gilgameş, durduğu yerden dağları incelemeye başladı ve "Bu dağların tepesine kadar mı çıkmam gerekecek veya daha aşağılarda geçit yolları bulacak mıyım" diye düşünüyordu. Yavaş yavaş tırmanmaya başladı. Aşağısı da o kadar derin görünüyordu ki, bir hayli yol alıp, yukarıya çıktığı zaman karşısına büyük bir kapı çıktı. Kapının önünde akrebe benzeyen, başları göğe uzanmış, ayakları yerin dibine batmış gibi görünen iki adam duruyordu. Onlar, doğuşundan batışına kadar güneşi izliyorlardı.

Gilgameş onları görünce birden ne yapacağını şaşırdı. Öyle korkmuştu ki, olduğu yerde çakılmış gibi kaldı. Bir tarafa kımıldayamıyordu. Bir ara kendini topladı ve gayet saygılı olarak onların önünde eğildi. O sırada akrep adam karısına seslendi: "Hanım, bak bize biri geldi. Onun vücudunda Tanrı eti var" deyince, karısı içeriden "Biliyorum, onun üçte ikisi Tanrı, üçte biri insandır" dedi. Bunu duyan Gilgameş şaşırdı. Nasıl biliyorlardı bunları? O düşünürken, akrep adam ona, "Tanrılardan olan sen! Bu uzun yolculuğa çıktın! Niçin buralara kadar büyük güçlüklere katlanarak geldiğini öğrenmek istiyorum" dedi. Gilgameş, "Tanrıların arasında yaşayan Utanapiştim'i göreceğim ve ona ölümsüzlüğü nasıl bulacağımı soracağım" dedi. Akrep adam güldü: "Şimdiye kadar onu kimse bulamadı. Oraya ulaşman imkânsız. Oraya giderken ne güneşin doğduğunu ne de battığını görebilirsin. Her taraf kapkaranlıktır" dedi.

Gilgameş, büyük bir üzüntü ve acı içinde olmasına rağmen, "Ne olursa olsun, oraya gitmek istiyorum. Lütfen bana kapıyı aç, geçeyim ve yolumu sürdüreyim" dedi.

Akrep adam, "Gilgameş sana Maşu Dağı'nın kapısını açacağım ve bu dağı geçmen için izin vereceğim" dedi ve kapıyı açtı. Gilgameş kapıdan geçince, büyük bir tehlikeden kurtulmuş gibi ferahladı. Fakat, akrep adamın söylediği gibi, yol-iz olmayan bu yerde güneş de görünmüyordu. Her taraf kapkaranlıktı. Ne önünü, ne de arkasını görebiliyordu. Yorulunca olduğu yerde kıvrılıp yatıyor, kalkıp yine yürüyordu. Ne gece olduğu, ne gündüz olduğu belliydi. Geceler gündüzler birbirine karışmıştı. Nihayet bir gün uzaktan bir ışık göründü, ışığı görünce Gilgameş öyle sevindi ki, sanki bütün yorgunluğu gidivermişti. Fakat acayip bir ışıktı. Ne olduğunu anlayamadı. Onu bir an önce görmek için adımlarını hızlandırdı. Işık pırıl pırıldı, yanıp sönüyordu adeta. Yanına yaklaşınca, şaşırıp kaldı. İnanılacak gibi değildi gördü-

ğü. Sanki rengârenk değerli taşlardan oluşan bir bahçeydi karşısındaki. Taşlar, üzüm salkımları, meyveler asılmış gibiydi dallara. Onlardan gözlerini alamıyor, baktıkça büyük bir coşku doluyordu içine. Meğer burası Güneş Tanrısı'nın bahçesiymiş. Onun karşısında bir süre durduktan sonra, "Haydi Gilgameş, mademki aydınlık başladı, yoluna devam et" diyerek yürümeye başladı.

Nihayet deniz göründü. İşte bu onun için büyük bir sürprizdi. Gözlerine inanamadı. Denize doğru adımlarını yöneltti. Deniz kenarında küçük bir yapı vardı. Ne olabilirdi o? Kapıya yanaştı. Kapı yarıaçıktı. Kapıyı iterek çekingen adımlarla içeriye girdi. Bir tezgâh önünde Siduri adında bir kadın duruyordu. Burası bir içki eviydi. Kadın da onu işletiyordu. Kadın Gilgameş'i görünce birden taş kesildi. Çünkü, onun saçı sakalı birbirine karışmış, elbiseleri paramparça, yüzü gözü pislik içinde, korkunç bir görünümü vardı. Kadın kendi kendine, "Bu bir katil kuşkusuz, beni öldürecek. Elinden nasıl kurtulup kaçabilirim?" diye düşünerek, kapıya doğru yöneldi. Gilgameş, durumu hemen anladı ve "Niçin kaçmaya çalışıyorsun, kapıları kırıp çarpacağımı, seni öldüreceğimi mi düşünüyorsun yoksa?" dedi ve sözünü sürdürdü: "Ben Gilgameş'im. Sedir ormanlarının canavarını, gök boğasını öldüren. Dağları aşan, ormanlar geçen, aslanları dize getiren Gilgameş! Duymadın mı adımı?"

Bu sözler üzerine biraz sakinleşmiş olarak, "Bütün bunları yapan sensen, neden yanakların göçmüş, yüzün asık, kalbin üzüntülü, neden uzun bir yolculuktan geliyormuş gibisin? Neden böyle kirli, paslı, başıboş dolaşıyorsun?" diye soruları sıraladı Siduri.

Gilgameş, "Bayan, benim en candan arkadaşım, küçük kardeşim, kırlarda yaban hayvanlarına arkadaş olan, benimle sedir ormanlarının ejderi Humbaba'yı öldüren ve benimle en zor serüvenlere atılan Enkidu'yu insanlığın kaderi elimden aldı. Yedi gün

yedi gece onun üzerine kapandım. Burnundan kurtlar çıkmaya başlayınca beni üstünden zorla kaldırdılar. İşte o günden sonra ölümden kórkmaya başladım. Kendimi kırlara attım. Günlerce haykırdım, ağladım, üzüldüm. O kadar sevdiğim bu küçük kardeşim şimdi toprak oldu. İşte bu yüzden kalbim üzüntülü, yüzüm asık. Uzun yollar aşıp geldiğimden üstüm başım perişan" diyerek başından geçenleri kısaca Siduri'ye anlattı.

"Anladım ki kardeşinin ölümü seni çok üzmüş. İyi, ama buralara kadar niçin, ne yapmak için geldin?"

Gilgameş, "Ben de onun gibi ölmek istemiyorum. Onun için ölümsüzlüğü bulmak üzere yola çıktım. Duyduğuma göre, ölümsüzlüğü kazanan Utanapiştim adlı biri varmış. Ondan ölümsüzlüğü nasıl elde ettiğini öğreneceğim" dedi.

Siduri bunun üzerine, "Ah Gilgameş! Ele geçirmene imkân olmayan ölümsüzlüğü bulmak için bu kadar sıkıntıya girmek ha! Yazık olmuş sana! Tanrılar daha insanları yarattığı zaman ölümü de onlara vermiş. Yalnız insanlara mı? Her varlığın bir oluşumu bir de yok oluşu var. Sen bilgin bir adamsın, bunları bilmen gerek. Ey Gilgameş! Bulamayacağın ölümsüzlüğü aramak için kaybettiğin zamana yazık olmuş. Sana verilen bu yaşamın tadını çıkarmaya bak! Gece gündüz keyiflen. Her gününü üzüntüyle değil, sevinçli geçirmeye çalış. Ye, iç, çal, söyle, dans et, yıkan, temizlen, güzel giysiler giy. Küçüklerin ellerinden tutarak, karını göğsüne bastırarak yaşamına yaşam kat. Bu işte insanlığın kaderi" dedi.

Gilgameş, "Sayın Siduri. Belki doğru söylüyorsun, ama ben bir kez yola çıktım. İstediğimi almaya çalışacağım. Alamazsam o zaman senin sözlerini hatırlayacağım. Şimdi senden Utanapiştim'i nasıl bulacağımı, ona nasıl ulaşacağımı söylemeni istiyorum. Bana onun yolunu göster! Bunun için ne olur bana yardım et! Geçmem gerekirse denizi bile geçeceğim" dedi.

Siduri. "Biliyor musun, şimdiye kadar oraya giden olmadı. Çok çok eski günlerde oraya gitmek için yola çıkanlar bile denizi geçememiş; hele ölüm suyunu geçmek çok zor, suları çok derin. Oradan yalnız ölüler götürülür. Bütün bunlara rağmen, yine de ölüm suyuna gitmek istiyor musun?" dedi.

Gilgameş, "Evet her ne olursa olsun, gideceğim. Ölsem de bu yolda ölmüş olurum. Duyduğuma göre, Utanapiştim'e giden Urşanabi adlı bir kayıkçı varmış. Onunla suları geçeceğim. Olmazsa geri döneceğim. Sen yalnız onun yerini bana göster!" dedi.

Kadın, kayıkçının bulunduğu yeri gösterdi Gilgameş'e. O da gidip, onu buldu. Adam, Gilgameş'i görünce meyhaneci Siduri gibi ona sorular sormaya başladı: "Neden yüzün solgun, yanakların çökmüş? Neden kalbin kederli? Ne kadar uzak yoldan geldin buraya?"

Gilgameş de ona, "Nasıl yüzüm solgun, yanaklarım çökük, kalbim üzüntülü olmasın?!" diye sevgili arkadaşının ölümünü, bu yüzden *perişan* olduğunu anlattıktan sonra, "Şimdi sana rica ediyorum Urşanabi. Beni ölümsüzlüğe kavuşan Utanapiştim'in bulunduğu yere götür, ne olur!" dedi.

Urşanabi ona, "Seni oraya götürürüm. Yalnız tekneyi yürütmek için kürekler gerek. Her biri 60 metre uzunluğunda, kürek yerine geçecek ağaçları kes! Onların saplarını asfalt ile kapla ve buraya getir!" dedi.

Gilgameş, hemen yakında bulunan ormana gidip istenilenleri yapıp getirdi. Bunun üzerine Urşanabi ile tekneye bindiler. Yelkenler açıldı. Rüzgârın etkisiyle tekne pupa yelken gidiyordu. 1 ay 15 gün sonra, Urşanabi, "İşte ölüm suyuna geldik" dedi. Burada durarak bir su yoluna girdiler. Her iki tarafında dimdik kayalardan oluşan bir dağ yükseliyordu. Urşanabi, "Şimdi ormandan kesip getirdiğin sırıkları kullanma zamanı geldi. Onları çok dikkatli kullanman gerek. Sakın elini suya değdirme!

Çok dikkatli ol!" dedi. Gilgameş, büyük bir dikkatle söylenenleri yapıyordu. Bir sırığı kullanıyor, o ıslanınca diğerini alıyordu. Tekne ilerledikçe, gökyüzü görünmez oldu. Ortalık gece gibi kararmıştı. Gilgameş, elindeki sırıklarla tekneyi zorla yürütüyordu. Öyle zordu ki bu iş. Gilgameş zorlandıkça, kayıkçı "Geri dönelim mi?" diye soruyordu. Fakat, Gilgameş'in asla dönmeye niyeti yoktu. Sıra, hazırladığı son sırığa geldiğinde uzaktan biri göründü. Kayıkçı, "Gördüğün kişi, Utanapiştim işte" dedi. Utanapiştim de gelen tekneye bakıyor, "İçindekinden biri benim adamım da, öbürü kim olabilir?" diye düşünüyordu.

Karaya yanaşıp yere indiklerinde hemen Utanapiştim Gilgameş'e, "Sen kimsin? Neden yüzün solgun? Üzgün görünüyorsun! Neden yüzün gözün yara, üstün başın yırtık pırtık, nedir bu halin? Niçin geldin buraya? Çoktan beri yollarda mıydın" diye soruları sıraladı.

Gilgameş de daha öncekilere söylediği gibi önce kendini tanıttı. Sonra arkadaşı Enkidu'nun ölümünü, bundan dolayı çektiği üzüntüleri ve oraya gelinceye kadar doğru dürüst uyku uyumadığını, avlanarak karnını doyurduğunu, meyhaneci kadın Siduri'ye rastlayışını bir bir anlattı. Fakat, henüz niçin geldiğini söylememişti.

Utanapiştim, "Bütün bu sıkıntıları ve yorgunlukları çekip buraya neden geldiğini henüz söylemedin. Onu bildir bakalım!" dedi.

Gilgameş, "Arkadaşımın ölümü beni çok yıktı. Ben de onun gibi ölmek istemiyorum. Onun için sana geldim. Çünkü sen ölümsüzlüğü almışsın. Onu nasıl aldığını öğrenmek, ben de öyle yapmak için geldim!" dedi.

Utanapiştim, Gilgameş'in yüzüne, "Yazık sana!" der gibi acıyarak, diğer taraftan olmayacak bu isteği için alaylı olarak baktı ve arkasından bunun olamayacağını kanıtlayan birçok soruyu sı-

raladı: "Gilgameş, şimdiye kadar yapılıp da hiç yıkılmamış veya yıkılmayacak bir ev gördün mü? Mühürlenen bir belge sonsuza dek kalır mı? Kardeşlerin bölüştükleri miras sonsuza dek onların olur mu? Ülkede düşmanlık sonsuz mudur? Bir nehir sürekli taşar mı? Güneşin yüzünü her zaman görüyor musun? Eski günlerden devamlı ne kalmış ki? Uyku ile ölüm birbirlerine benzemiyor mu? Her ikisi de ölüm gibi görünmüyor mu? Bütün varlıkları yaratanlar, yaşamı ve ölümü birlikte vermişler. Her nesnenin bir varoluşu, bir yok oluşu var. İnsanın da öyle. Elden ne gelir?"

Gilgameş, "Ama Utanapiştim, sana bakıyorum, benden bir ayrıcalığın yok. Yüzün, gözün, elin, kolun ve ayağınla tıpkı bana benziyorsun. Ben seni savaşlarla uğraşan bir kişi sanmıştım. Görüyorum ki, burada bomboş duruyorsun. Lütfen söyle, bu Tanrılar topluluğu arasına nasıl girip, ölümsüzlüğü alabildin?" dedi.

Tufan

Utanapiştim, "Gilgameş, bu büyük bir sır. Fakat, sen mademki bu kadar sıkıntılar çekerek buraya geldin, o sırrı sana açıklayacağım, beni iyi dinle!"

Gilgameş bu söz üzerine, bu sırrı öğrenip ölümsüzlüğe kavuşacağım diye büyük bir umuda kapıldı.

"Fırat kenarındaki Şuruppak adlı şehri biliyorsun kuşkusuz" diye söze başlayan Utanapiştim açıklamasını sürdürdü:

"Bu şehir çok çok eski bir şehirdi. Vaktiyle Tanrılar onun içinde toplanırlardı. Bir gün Tanrıların babası olan Gök Tanrısı Anu, savaştan hoşlanan danışmanları Enlil, onların temsilcisi Ninurta, vezirleri Ennugi toplanmışlar. Bilgelik Tanrısı Ea da bir köşede oturuyormuş. Bu dördü 'Haydi bakalım, bir Tufan yapalım ve yarattıklarımızı, özellikle insanları yok edelim' demişler ve buna karar vermişler. Bu, köşede duran Bilgelik Tanrı-

si'nin hiç hoşuna gitmemiş. Fakat, çoğunluk diğerlerinde olduğu için, sesini çıkaramamış. Ben o sırada kulübemin içinde Tanrılarımıza dua ederek oturuyordum. Birden bir ses duyar gibi oldum. Kulak verdim, fısıltı halinde 'Konuş kulübe, konuş kulübe, duvar duvar dinle beni, Şuruppak'ın adamı Ubartutu'nun oğlu duyuyor musun beni?' diyordu. Hemen duvara yanaştım. Büyük bir heyecanla, 'Evet duyuyorum' diye yanıt verdim. O sözünü sürdürmeye başladı. 'Ben Bilgelik Tanrınız Ea'yım, sana bir haber vereceğim' dedi. Bu bana ne büyük şerefti. Yüce Tanrı Ea benimle konuşuyordu. Olacak şey değildi bu, ama olmuştu. Hemen, 'Dinliyorum sizi yüce Tanrım' dedim. Tanrılar toplantısında arkadaşlar her nedense bütün yarattıklarımızı yok etmeye kalktılar. Ben engel olmak istedim, başaramadım. Bunun üzerine seni dua ederken görünce, bunu sana bildirip senin yolunla hiç olmazsa bir kısım varlığın kurtulmasını istedim. Şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle ve aklında tut! Hemen şimdi malını mülkünü topla, sat ve onunla bir gemi yap. Geminin eni boyu eşit olsun. İçine su girmeyecek şekilde onu kapla' dedi. Çok korkmuştum, 'Sayın efendim, yüce Tanrımız. Söylediklerinizi, emirlerinizi anladım. Bundan çok onurlandım. Hemen yerine getirmeye çalışacağım. Fakat benim şimdi bir endişem oldu. Gemiyi yaparken, yaşlılarımıza, şehrimizin halkına ne söyleyeceğim? Onlara, Tanrılarımız bir tufan yapacak. Ben ondan canımı kurtarmak için bunu yapıyorum' dersem, muhakkak beni öldürürler' dedim. Tanrımız Ea da 'Tanrımız Enlil'in bana çok kızdığını, benden nefret ettiğini öğrendim. Bu yüzden bu şehirden uzaklara, yüce Tanrımız Ea'nın yanına, onun oturduğu Apsu'ya gideceğim' dersin dedi. Ben buna çok şaşırdım. O, bana yalan söylemeyi öneriyordu. Fakat ne yapayım, Tanrı emri. Herhalde onun da bir bildiği vardır!' dedim ve ertesi sabah gün ağarır ağarmaz, etrafıma birçok insan topladım. Onlara Tanrı'nın sözünü aktardım. Hemen işe başladım.

Önce geminin planını yaptım. O tam altı katlı olacaktı."

Gilgameş: "Öyle bir gemiyi yapmak kolay olmamıştır herhalde. Onu ne kadar zamanda yapabildiniz?"

Utanapiştim: "Tahmin edemeyeceğin kadar kısa zamanda. O kadar çok yardımcı toplanmıştı ki etrafımda. İşbaşı yaptığımda görmeliydin insanların karıncalar gibi nasıl düzenli çalıştıklarını! Bir taraftan gemi için gerekli malzemeler yığılıyor, bir taraftan odunlar kesilip biçiliyor, hazırlanan keresteler bir araya getiriliyordu. Çocuklar bile vardı çalışanların arasında. Doğrusu onların bu çalışmalarına karşılık, hepsinin Tufan'la öleceğini düşünüyor, üzülüyor, hem kendime hem Tanrılara kızıyordum. Neydi yarattıklarını yok etmekteki amaçları. Çalışanlara her gün boğalar, koyunlar kestirttim. Kıpkırmızı şarapları, biraları nehir suyu gibi bol bol içirttim zavallılara. Yeni yıl şölenlerine benzer şenliklerle işler yapılıyordu. Herkes başlarına gelecekleri bilmeden büyük bir gayret ve zevkle çalışıyordu.

Geminin omurgası beş günde bitiverdi."

Gilgameş: "Ne kadar çabuk. Herhalde gemi küçüktü."

Utanapiştim: "Ne diyorsun sen! Tam bir iku[1] idi içinin genişliği."

Gilgameş: "Desene bir tarla kadar. Kenarlarının yüksekliği 20'şer kamış,[2] yanlarının uzunluğu da 20'şer kamıştı" dedi.

Utanapiştim sözünü sürdürdü: "Alt ve üst güverteleri eşit büyüklükteydi. Hepsini yedişer bölmeye ayırdım. Ambar kısmı da dokuz bölme oldu.

Geminin dış kısmını su geçmesin diye yağladım, ziftledim, kazanına bol miktarda zift doldurttum. Kürek yerine geçecek sırıkları bir tarafa yığdırttım. Gemi suya indirilmeye hazır olunca, şerefe içkiler içildi, çalgılar çalındı, şarkılar söylendi, danslar yapıldı, büyük bir şenlik vardı. Ustalar böyle bir eseri meydana getirdik diye gururla gemiye bakıyor, zevkten kahkahalar

1 İku: 3 600 metkekare.

2 Bir kamış: Üç metre kadar.

atıyorlardı. Zavallılar, başlarına geleceklerden haberleri olmadan büyük bir şenlik içindeydiler.

Onların bu halini gördükçe içim sızlıyor, canımı kurtarmaya çalışacağıma, ne olacaksa onlarla beraber olsun bana da diyordum. Fakat bu, yüce Tanrımız Ea'nın emriydi, nasıl dönebilirdim!"

Gilgameş: "Merak ediyorum, bu kadar büyük gemi kaç günde bitti ve nasıl suya indirildi."

Utanapiştim: "İnanır mısın, tam yedi günde!"

Gilgameş bunu duyunca büyük bir şaşkınlığa uğradı. Kısacık zamanda nasıl yapılabilmişti bu koca gemi.

Gilgameş'in bu şaşkınlığı Utanapiştim'e büyük bir keyif vermişti. Sözünü sürdürerek, "Doğrusu geniyi suya indirmek hiç de kolay olmadı. Bereket onu yan yatmış sıralar üzerinde yapmıştık. Onların yardımı oldu. Arka arkaya koyduğumuz sıralar üzerinden kaydırmak için bütün çalışanlar geniyi önden arkadan ittiler. Geminin üçte ikisi suya girince elime geçenleri, altınları, gümüşleri, kırların hayvanlarından bir kısmını, sanatçıları bindirdim. Bütün hısım akrabalarımı doldurdum içine.

Güneş Tanrımız Şamaş bana 'rüzgâr ve yağmur başlayınca gemiye gir, kapısını kapat' dedi. Onun söylediği gibi gece birdenbire hava değişti. Fırtınayla birlikte yağmur başladı. Hemen gemiye girip kapısını kapadım."

Gilgameş buraya kadar büyük bir dikkatle Utanapiştim'in sözünü kesmeden dinledi. Sözün burasında birden. "Gemiyi kim yönetecekti, onu da siz mi yürüteceksiniz" diye sordu.

"Hayır" dedi Utanapiştim ve sözüne devam etti:

"Bu işi çok iyi bilen, tam bir gemici olan Puzuramurri de içerideydi. O, hemen geminin dümenine geçti. Artık hepimizin sorumluluğu onun elindeydi. Sabah ortalık ağarmaya başladığında, ufukta simsiyah bulutlar yükseliyor, hızla bize doğru geliyordu. Uzaktan görülen şimşeklerin ışığı birdenbire yakınımıza yetişip, ortalığı gündüz gibi aydınlatırken, kulakları patlatacak

gökgürültüleri onları izliyordu. Fırtına Tanrısı Adad, Savaş Tanrısı Ninurta olanca güçlerini göstermeye çalışıyorlardı.

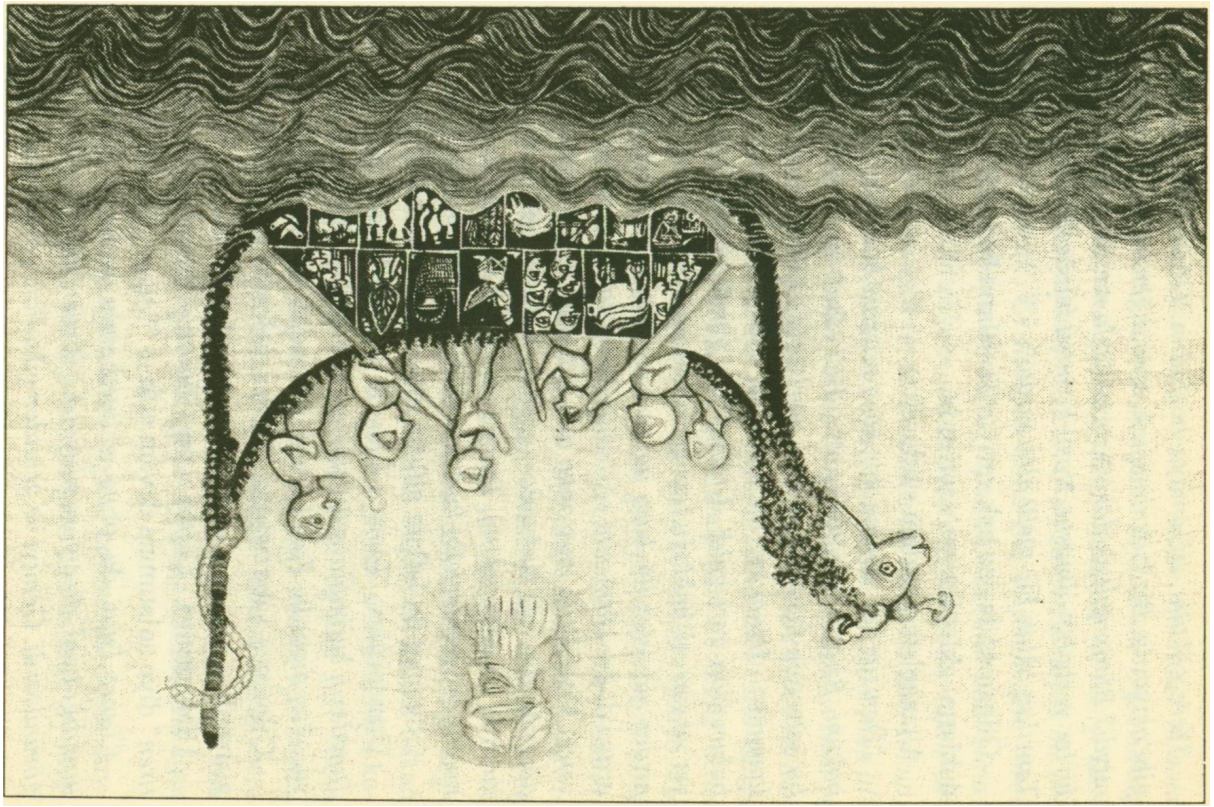
"Yeraltı Yargıçları Tanrı Anunnaki'ler durmadan meşalelerini yakıyorlardı. Bütün Tanrılar yarattıklarından intikam alır gibiydiler. Bu kıyamet arasında bir de göz gözü görmeyecek kadar karanlık başladı. Kimse kimseyi göremiyor, ortalık çığlık sesleriyle yankılanıyordu. İnsanlar sanki savaşta gibiydiler. Ülke bir çanak gibi kırılıp dökülüyordu."

Utanapiştim sözünün burasında durdu. Gözlerini kapadı. Yüzündeki ifade o günlerdeki korkuyu sanki yeniden yaşıyormuş gibiydi. Gözlerinden ince ince yaşların döküldüğünü gören Gilgameş, onun konuşmaya başlamasını sessizce bekledi. Kendisi de bu anlatılardan öyle etkilenmişti ki, ölümsüzlüğü istediğini bile unutmuştu.

"Yeryüzü o kadar karanlıktı ki, Tanrılar da onu göremez olmuştu" diye Utanapiştim yeniden söze başladı. "Tanrılar bile yaptıkları bu tufandan korktular. Acıdan köpekler gibi kıvrıldılar, sonra da göğe Gök Tanrısı Anu'nun yanına kaçtılar. Tanrıça İştar'ı görmeliydin! Doğum sancısı çeken kadınlar gibi inleyip duruyordu. İnsanlar ve eski çağlar birden çamura döndü. Tanrıların güzel sesli hanımı Tanrıça İştar büyük bir pişmanlıkla 'Nasıl bu kötü işin olmasına göz yumdum. İnsanlarımın yok olmasına nasıl razı oldum. Zavallı insanlarım balık yumurtaları gibi suları nasıl doldurdular!' diye ağlıyordu. Anunnaki'ler de onunla birlikte ağlıyordu. Tanrıların dilleri tutulmuş, kilitlenmiş gibiydi.

"Altı gün yedi gece fırtına gürledi, yağmur bardaktan boşanırcasına yağdı. Tufan suları ülkeyi tümüyle kapladı. Yedinci gün, çılgın bir ordu gibi saldıran tufan yavaşladı; deniz sakinleşti, fırtına azaldı, taşkınlık durdu.

"Geminin penceresini açtım. Yüzüme ışık geldi. Denize baktım, durgundu. Bütün insanlar, hayvanlar çamur olmuştu.

"Yere çöktüm, ağlamaya başladım. Gözlerimden yaşlar sel gibi akıyordu. Biz kurtulmuştuk, ama diğer insanlara yazık değil miydi? Bütün çalışmalar ve zorluklarla meydana getirdikleri şehirler yerle bir olmuştu. Nasıl kıymıştı bütün bunları yok etmeye Tanrılar, aklım bir türlü almıyordu."

Gilgameş de ona hak veriyor Tanrıların bu kadar acımasız olduklarını aklı almıyor, şaşıyordu.

Utanapiştim sözünü sürdürdü:

"Denizin her yönüne 'bir kara parçası bulabilir miyim?' diye baktım. Bir şey görünmüyordu. Belki kara parçasını bulur diye bir güvercin uçurdum. Fakat, geri geldi. Çünkü konacak yer bulamamıştı. İkinci kez bir kırlangıç salıverdim, o da konacak yer bulamadan geri geldi. Üçüncü kez gönderdiğim karga konacak yer ve yiyecek bulduğu için geri dönmedi. Tam o arada uzakta denizden yükselen bir kara parçası gözüme ilişti. Gemiciye gemiyi oraya doğru sürmesini söyledim. Biraz sonra gemi karaya oturuverdi. Nizir Dağı imiş onun adı. Karaya çıktım. Dağın tepesinde dört rüzgâra içki kurbanları yaptım. Yedişer kap içinde çeşitli kokularda tütsüler yaktım. Tanrılar bu güzel kokuları duyunca, inanır mısın sinekler gibi kurbanların üstüne çullandılar."

Gilgameş bu laflara gülsün mü, ağlasın mı, bilmiyordu.

Utanapiştim, *"Tanrıça İştar da onlarla beraberdi ve bugünü, Tanrıların kurbanlara üşüştükleri bugünü bir daha asla unutamayacağım diyordu. Fakat içlerinden yalnız Enlil gelmedi"* dedi.

Gilgameş sabırsızlıkla "Neden gelmedi acaba?" diye araya giriverdi.

Utanapiştim, *"Çünkü o imiş Tufanı ortaya atan ve gerçekleştiren"* diye anlatımına devam etti:

"Tanrı İştar da onun gelmediğinin nedenini 'yaptığından utandığı için!' diye yorumluyordu. Birdenbire Tanrı Enlil ortada görünüverdi. Gemiyi ve gemiden çıkanları görünce müthiş kızdı.

'Kim bunları kurtardı, kim haber verdi, bütün ölümlüler tufanla yok olacaktı' diye orada olanlardan yanıt bekliyordu. Oğlu Savaş Tanrısı Ninurta, babasına dönerek, 'Kim olacak, böyle bir işi Tanrı Ea'dan başka kim yapabilir!' dedi. O an Tanrı Ea büyük bir hışımla ortaya atılarak, 'Ey silahşor Enlil! Hiç düşünmeden, yüreğin acımadan nasıl böyle bir tufan yaparsın! Günahlı olan günahını çeksin. Başkaldıranların cezası verilsin. Böyle bir tufan yapıp her şeyi yok edeceğin yerde, insanların arasına bir kurt sokup, onları azalttırsaydın! Bir tufan yapacağın yerde, bir kıtlık olup ülke harap olmasaydı! Tufan yerine Salgın Hastalık Tanrısı İnra'yı çıkartıp insanları öldürtseydin daha iyi olacaktı. Üstelik Tanrıların sırrını doğrudan doğruya söylemedim. Yalnız akıllı Utanapiştim'e bir rüya gördürdüm. Şimdi git Utanapiştim ile konuş' dedi. Bunun üzerine Enlil gemiye geldi. Karımın ve benim elimden tuttu. İkimizi de dışarı çıkardı. Aramıza girerek alınlarımıza elini koydu ve bizi kutsadı: 'Utanapiştim şimdiye kadar bir insandı. Fakat, şimdi o ve karısı biz Tanrılar gibi olup, aramızda yaşayacaklar. Çok uzaklarda nehrin ağzında oturacaklar' dedi. Böylece beni ve karımı getirip, bu nehrin ağzına yerleştirdiler."

Gilgameş bütün öyküyü dinlemiş, bundan kendi istediği doğrultuda bir yorum çıkaramamıştı. Onun düşünceli haline bakan Utanapiştim, "İşte böyle oldu Gilgameş, benim ölümsüzlüğü kazanmam. Ama senin için Tanrılar bir daha toplanır mı? Niçin toplansınlar?! Bana bu yaşamı kendi suçlarını örtmek için verdiler. Sana neye karşı verecekler ölümsüzlüğü? Bunun olamayacağını sen de anladın herhalde! Gel şimdi sana bir sınav yapalım. Tufan süresince biz altı gün yedi gece uykusuz kaldık. Bakalım sen de kalabilecek misin?" dedi.

Gilgameş o kadar yorgundu ki, "uyku" kelimesini duyar duymaz, daha Utanapiştim sözünü bitiremeden dizi üstünde uyumaya başlayıverdi.

Utanapiştim karısına, "Onu uyandırmaya çalış bakalım, uyanacak mı? Uyanırsa geldiği kapıları geçerek yerine döner" dedi. Kadın onu uyandırmaya ne kadar çalıştıysa da ölü gibi uyumuştu Gilgameş. Onun üzerine Utanapiştim karısına, "O uyanınca 'uyamadım' diyebilir. Onun için her gün bir ekmek pişirip yanına koy. Böylece kaç gün uyuduğunu ona kanıtlarız" dedi. Kadın her gün bir ekmek pişirip yanına koyuyordu. Her gün konulan ekmek tazeliğini zamana göre çeşitli şekilde kaybediyordu. Kadın yedinci gün fırından henüz çıkardığı ekmeği Gilgameş'in yanına koyarak ona elini değdiriverdi. Gilgameş uykusunu almış olarak, birden sıçradı yerinden ve "Ben uyumadım değil mi?" diye şaşkın şaşkın etrafına bakarak sordu. Utanapiştim ve karısı onu gülerek izliyorlardı. "Sana uyuduğunu kanıtlamak için her gün bir taze ekmek koyduk yanına. Ekmeklere bak kimi kurudu, kimi küflendi. Son ekmeğe elini koy. Bugün pişti, henüz soğumadı bile. Tam altı gün yedi gece uyudun. Sınavı kaybettin demektir."

Gilgameş büyük bir üzüntüyle bir ekmeklere, bir de onlara bakıp, "Ben ne yapacağım şimdi. Bomboş geri mi döneceğim? Ne diyeceğim halkıma? Bütün kahramanlıklarım suya mı düşecek? Ölümden kurtulamayacağım. O hep etrafımda dolaşıyor olacak. Her an ölüm korkusuyla mı yaşayacağım?" dedi.

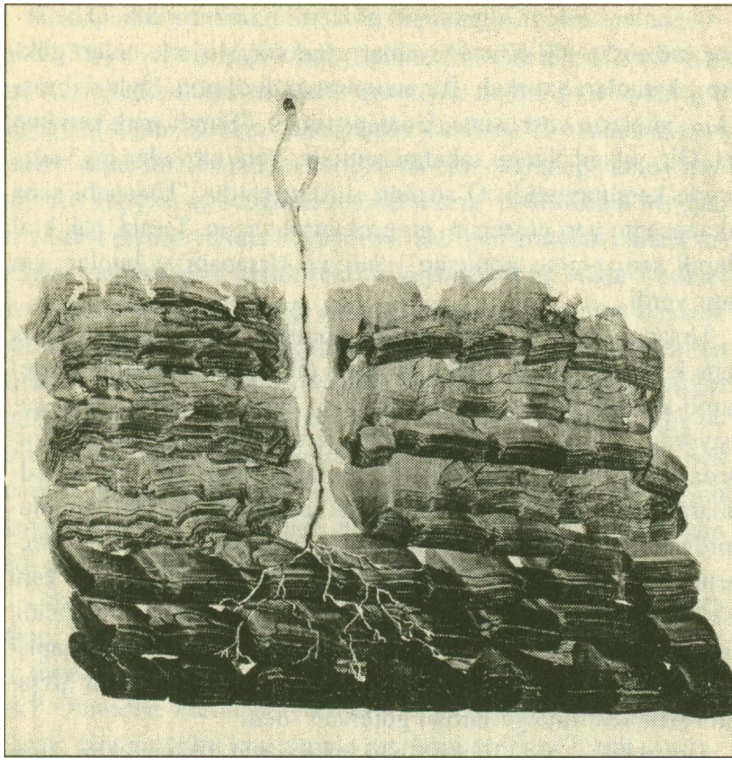
Utanapiştim Gilgameş'e, "Dünyada sen yalnız değilsin ki! Herkes senin gibi ölüme mahkûm. Ondan korkup günlerini üzüntüyle mi geçireceksin?" dedi.

Gilgameş'in bunları dinlerken gözlerinden yaşlar akıyordu. Utanapiştim sözüne devamla, "Burada bütün korkularını, üzüntülerini at! Uruk'a gidince günlerini keyfince geçirmeye bak! Halkına yararlı işler yapmaya çalış. Yaptığın her yararlı iş seni mutlu edecektir. Hatırla! Canavarı, gök boğasını öldürdüğünde halkın sevinci seni ne kadar mutlu etmişti" dedi.

O günler birden Gilgameş'in gözlerinin önüne geldi. O ne sevinç, ne coşku idi! Kucaklayanları, şarkılar, şiirlerle onları göklere çıkaranları hatırladı. Bir an unutuverdi ölümü. Öyle dalmıştı ki o günlerin coşkusuna, Utanapiştim'in, "Şimdi artık kendine gel. Git, yıkan! Saçını sakalını temizle. Yeni elbiseler giy" sözleriyle kendine geldi. O sözünü sürdürüyordu: "Urşanabi sana yıkanacağın yeri göstersin, giyeceklerini versin. Temiz, pak kral olarak seni yerine götürsün" dedi ve Urşanabi'ye bunlar için emir verdi.

Urşanabi onu yıkanma yerine götürdü. Bol sular onu biraz daha kendine getirdi. Sudan bir türlü çıkmak istemiyordu ve devamlı kendini bu duruma alıştırmaya, ölümü düşünmemeye çalışıyordu. Sudan çıktığında saçları temizlikten parlıyordu. Yollarda yırtık pırtık olan giysilerini fırlatıp denize attı. Onlar dalgalara kapılıp giderken, ölümsüzlük umudu da onlarla yok oluyordu aklından. Urşanabi'nin verdiği yeni elbiseleri giydi. Saçlarını arkaya doğru atarak, alnından başına bir bağ bağladı. Tam eski yakışıklı halini almıştı. Birdenbire düşük omuzları diklendi. Üzerine büyük bir canlılık geldi. Onun bu halini gören Utanapiştim, "Artık krala benzedin. Rahatlıkla Uruk'a dönebilirsin. Urşanabi seni kestirme yollardan götürsün" dedi.

Urşanabi tekneye binmiş, onu bekliyordu. Utanapiştim, karısı ve Gilgameş kıyıya geldiler. Gilgameş tekneye binerken bu kadar büyük yorgunluklar, korkular çekerek geldiği bu yoldan ellerinin bomboş döndüğü yine aklına geldi. Büyük bir hüzne kapıldı. Bu hüzün yüzüne de vurmuş, gözleri donuklaşmıştı. Kendinde değilmiş gibi olmuştu. Onun bu halini gören Utanapiştim'in karısı Muni de birden üzüldü ve kocasına, "Bak şu Gilgameş'in haline. Sözde kendine gelir gibi olmuştu da sevinmiştim. Yine eski haline döndü. Onun bu kadar büyük hayal kırıklığıyla gitmesine gönlüm bir türlü razı değil. Ona şu gençlik otunu söyle de onu bularak belki biraz teselli olur" dedi.

Tam bu sırada tekne kıyıdan biraz uzaklaşmıştı. Utanapiştim, onlara sahile yanaşmaları için işaret verdi. Gilgameş, birden "Acaba ölmemek için başka bir yol mu gösterecek?" diye büyük bir umuda kapıldı. Hemen karaya yanaştılar. Gilgameş, tekneden atlayarak bir iki adımda kendini Utanapiştim'in yanında buldu. Utanapiştim büyük bir merakla yüzüne bakan Gilgameş'e, "Gilgameş, çok yoruldun, çok üzüldün, büyük bir hayal kırıklığına uğradın, gönlüm seni boş elle göndermeye razı olmuyor. Sana Tanrıların bir sırrını daha açıklayacağım" deyince, Gilgameş'in

kalbi olanca hızıyla atmaya başladı. "İşte şimdi ölümsüzlüğün gizemini bildirecek!" diye büyük bir umuda kapıldı. Utanapiştim sözünü sürdürerek, "Dikenli bir ot varmış. Gülün dikeni gibi koparırken ellere batıyor, kan içinde bırakıyormuş. Yalnız bu bitkiyi yiyen yeniden gençleşiyor, eski gücünü kazanıyormuş. Fakat, bu diken gideceğiniz yol üzerinde olan derin bir suyun dibinde bulunuyor. Eğer onu çıkarabilirsen, yeniden gençleşeceksin" dedi.

Gilgameş, ölümsüzlük yerine gençliği duyunca biraz bozulmakla beraber, yine çok sevindi. Yeniden genç olacak, hiç olmazsa ömrü uzayacaktı. Bu da çok iyiydi. Bir an önce onu bulabilmek için hemen tekneye atladı ve Urşanabi'ye, "Vakit kaybetmeden gidelim" dedi. Çok uzun bir yolculuktan sonra, dikenin olduğu yere geldiler. Gilgameş ayağına bir taş bağladı ve suya daldı. Dikenin yerini buldu. Dikeni koparmak hiç kolay değildi. Nereden tutsa dikenler ellerine batıyordu. Canının son derece acımasına rağmen, dikeni kökünden kopardı ve ayağından taşı alarak su yüzüne çıktı. Suyun kenarına geldiğinde sevinçten sanki uçuyordu. Gençliğe kavuşacak, eski gücünü bulacak, artık çabuk ölmeyecekti. Fakat, birdenbire yüzündeki sevinç sönüverdi. "Evet" diyordu kendi kendine, "ben gençleşeceğim, ama etrafımda olanlar, arkadaşlarım yaşlı kalacak. O zaman ben gençleşmişim ne önemi var! Bu otu beraberimde olanlarla paylaşırsam, onlar da benimle birlikte gençleşir. Böylece hep beraber yaşarız" diyerek, otu sarıp sarmalayıp koltuğunun altına aldı. Bir süre gittikten sonra, hava çok sıcak olmuştu. Gilgameş, serinlemek istedi. Elindeki diken çıkınını kıyıya bıraktı. Soğuk ve berrak suya kendini attı. Ne kadar iyi etmişti suya girmekle. Büyük bir keyif aldı, serinledi. Nasıl olduysa birden suyun kenarından bir yılan süzülerek geldi ve gelmesiyle otu ağzına alması bir oldu. Gilga-

meş, bunu görünce ne yapacağını şaşırdı. Bağırıyor, ağlıyor, çığlıklar atıyordu. Fakat, olan olmuş, yılan otu yemiş, kabuğunu değiştirerek, pırıl pırıl parlayan bir genç yılan oluvermişti.

Bunun için mi bunca sıkıntılar çekmiş, yollar yürümüş, ölüm kalım uğraşıları vermişti. Yazık değil miydi ona? Kıyıya oturmuş, bir taraftan ağlıyor, bir taraftan söyleniyordu. Gözlerinden sel gibi yaşlar akarken, "Söyle Urşanabi" diyordu, "ben yılanın gençleşmesi için mi sıkıntıya katlandım? Ellerim onun için mi dikenlerden kana bulandı? Kanımı onun için mi akıttım? Görüyorsun, bu kadar sıkıntıya karşı ben ne kazanabildim? Neşe, sevinç yerine yalnız üzüntü ve gözyaşı değil mi? Ancak şunu öğrenebildim: Tanrıların koyduğu kurallar değişmiyormuş. Niçin böyle kurallar koymuşlar, onu da aklım almıyor." Gilgameş düşünmüyor, söyleniyor, ağlıyordu.

Urşanabi, "Gilgameş ağlamak, sızlanmak, söylenmekle bir şey elde edilmiyor. Onun için gel seni Uruk'a götüreyim. Bundan sonra elinde olan yaşam günlerinin tadını çıkarmaya çalış" dedi.

Tekrar yola çıktılar. Oldukça uzun bir yolculuktan sonra Gilgameş tekneden indi. İnerken Urşanabi'ye, "Eğer yolun düşüp Uruk'a gelirsen, yaptırdığım şehir duvarının üzerine çık ve iyice ona bak! Duvar pişmiş tuğladan yapılmıştır. Gör onu! Sakın duvarın temelini yedi bilgenin attığını düşünme. Onu ben yaptırdım, ben!" dedi ve "Uruk'u gez, gör. Tapınaklarına gir. Ziggurat'ına çık! Bak ne güzel şehirdir benim şehrim Uruk'um" dedi.

Bunları söylerken hepsi gözlerinin önünden geçti. Birden düşmüş omuzları dikleşti, kendine bir güven ve canlılık geldi. Adımlarını sıklaştırdı. Bir an önce sevgili şehri Uruk'una kavuşmak istiyordu artık.

GİLGAMEŞ DESTANI'NIN BULUNUŞU

Yıl 1872. Londra Kraliyet Akademisi'nde, Messer Shmit adında bir İngiliz, verdiği konferansta, Mezopotamya'dan gelen çiviyazılı tabletler arasında, Tufan hikâyesinin yazılı olduğu bir tabletin bulunduğunu söylüyordu. Bu haber, dinleyicileri büyük bir heyecana düşürdü. Çünkü ancak Tevrat'ta Tanrı tarafından yazdırılmış olduğuna inanılan bu olay, nasıl olur da bir tablette bulunabilirdi? Konuşmacı, tablette Tufan'la ilgili okunabilen kısımları anlattıktan sonra, bu Tufan hikâyesinin Gilgameş adındaki bir kahramana ait olan destanın son bölümü olduğunu açıkladı. Destan 11 tablet üzerine yazılmıştı. Bir de 12. tablet vardı. O da Gilgameş'e ait, fakat iki dilde yazılmış başka bir öyküyü kapsıyordu.

Bu tabletler, Mezopotamya'nın kuzeyinde, eski adı Ninive, yeni adı Koyuncuk olan yerdeki kazıdan çıkarılmış Asurbanipal'in kitaplığı arasında bulunmuştu. MÖ 700 yıllarında yaşamış olan Asur Kralı Asurbanipal'in kitaplığına ait tabletler doğrudan Londra'ya getirilmiş, uzun çalışmalardan sonra yazılar ve diller çözülmüştü.

Destanda iki problem vardı. Bunlardan biri, bulunan tabletler binlerce yıl toprak altında kaldıklarından kırılmış, bazı kısımları yok olmuş, bazı yerleri de okunamaz hale gelmişti. Bunları tamamlayabilmek için yeni kazılar gerekti.

Diğer problem de, destanın Akadca yazılmış olmasıydı. Fakat destanda geçen şahıs ve Tanrı adları Akad diline ait değildi. Buna göre destan başka bir dilden alınmış veya uyarlanmıştı.

Tufan efsanesinin verdiği heyecanla yeni kazıların yapılması sağlandı. Mezopotamya'nın çeşitli yerlerinde yapılan bu kazılarda destana ait birçok parça bulundu. Bunlara göre destan 1 000 yıl boyunca en az üç ayrı şekilde yazılmıştı.

Asurbanipal kitaplığı arasında bulunan tabletlerdeki destan son olarak MÖ 1250 yıllarında Sin-lekke-unninni adında Uruk şehrinden bir bilge rahip tarafından yazılmış ve standart hale getirilmişti. Bunun 8-12 kopyası yapılarak çeşitli şehirlerin kitaplıklarına gönderilmiş. Asurbanipal kitaplığına ait olanların başında "Her şeyi bilenin tableti, Gilgameş Serisi, Dünya Kralı Asurbanipal'in kitaplığı" şeklinde yazılmaktadır.

Kazılarda bulunan tabletlere göre Akadca olarak yazılan ilk destan Eski Babil çağı denilen MÖ 1800'lerde, ikinci olarak 1600'lerde yazılmış. Bu son yazılanın, Boğazköy'deki Hitit arşivinde Hititçe ve Hurriceye çevrilmiş parçaları ile Suriye'de Ugarit'te, Filistin'de Megiddu'da bulunan tabletler, destanın Mezopotamya dışına kadar yayıldığını gösteriyor. Bütün bu bulunan tablet parçalarından destan tamamlanmaya çalışıldı ve hâlâ çalışılmakta. Bütün bu çalışmalara karşın 2 900 satır olduğu tahmin edilen destanın ancak yüzde 60'ı tamamlanabilmiştir. Tamamlanamayan kısımlarına rağmen destan hakkında genel bir fikir edinilebiliyor.

Gilgameş destanının başka bir dilden gelmiş olabileceği problemi de, 1889-1890 yıllarında Güney Mezopotamya'da, eski adı Nippur, yeni adı Niffer olan yerdeki kazılarda çözüldü. Burada Gilgameş'e ait bulunan tabletler, Akadcadan tamamıyla ayrı bir dil olan Sumerce olarak yazılmıştı. Fakat bunlar ayrı ayrı öyküleri kapsıyordu. Daha sonra gelen Babilliler bu öyküleri birleştirerek bir bütün destan haline getirmişlerdir.

GİLGAMEŞ KİMDİ?

Destana göre Uruk şehrinin kralı olan Gilgameş, son derece akıllı, bilgili, gezmiş tozmuş, görmüş geçirmiş, şan şeref düşkünü, acımasız biri. Babası kendinden önce kral olan, sonra Tanrılaştırılan Lugalbanda, annesi Tanrıça Ninsun'dur. Bu yüzden onun üçte biri insan, üçte ikisi Tanrıymış.

Gilgameş zamanında yazılmış bir belge bulunmadığı için yaşayıp yaşamadığı hakkında kuşkular var. Fakat Tufan'dan önce başlayarak, Tufan'dan sonra MÖ 1800 yıllarına kadar saltanat süren kralların yarı tarihsel sayılan listesine göre Gilgameş, Güney Mezopotamya'da bulunan Uruk şehir beyliğinin kralı. Bu şehir Tufan'dan sonra yeniden var olan beş şehirden biri. Buraya Tanrılar ilk olarak Güneş Tanrısı'nın oğlu sayılan birini kral yapıyor. Bu kral ile bir kral sülalesi başlıyor. Gilgameş bu sülalenin beşinci kralı olarak gösteriliyor listede.

Daha geç zamanda yazılan belgelerde, onun Kuzey Mezopotamya'da bulunan Kiş şehrinin kralı Agga (kral listesine göre Gilgameş'in çağdaşı) ile güç yarışı yaptığı ve Nippur'daki Tanrıça Ninlil Tapınağı'ndaki *Tummal*'i yapan ve onaran krallar arasında adının geçtiği görülüyor. Ayrıca tuğlalar ve vazolarda da adı yazılmış. Bunlara göre o bir hayal ürünü kimse olmamalı.

Onun en geç MÖ 2700 yıllarında yaşadığı tahmin ediliyor. O, kral listesine göre 126 yıl yaşamış. Bu kral listesinde Tufan'dan

önce yaşayan sekiz kralın ömürleri binlerce yıl gösteriliyor. Bunu Tevrat'ta da aynen görüyoruz. Tufan'dan sonra kral olanların yaşam süresi yavaş yavaş kısalmaya başlamış. Gilgameş'ten sonra gelen oğlu Urlugal'in ömrü 30 yılmış.

Gilgameş destanı kendinden sonra gelen Yunan, Hint ve Kuzey Avrupa destanlarına örnek olmuş. Destan serüvenlerle dolu. Fakat bu serüvenlerde Gilgameş yalnız değil. Ona, bir yaban adamıyken bir tapınak fahişesi tarafından uygarlaştıran Enkidu daima arkadaşlık ediyor. Öyle bir arkadaşlık ki, birbirleri için canlarını verebilecekler. Ayrıca destanda korkunç yaratıklar, Tanrılar, insanlar iç içe; fakat yine de asıl konu insan. Bunda, şan ve şerefe düşkünlük, yalnızlık, arkadaşlık, sevgi, nefret, intikam, üzüntü, acı çekme ve ölüm korkusu gibi insanlığın bütün duyguları yansıtılmış. Bu yüzden binlerce yıl Mezopotamya'da ve komşu ülkelerde sevilen bir destan olarak varlığını korumuş, her çağdaki insan onda kendini bulmuştur. Gilgameş öldükten sonra yeraltı dünyasında Tanrı Anunakiler ve Güneş Tanrısı adına yargıçlık yaptığına inanılmış. Ona dualar edilmiş, sihir ve tütsülerle ondan isteklerde bulunulmuştur (ünlü bir ölüden yardım isteme inancı, zamanımızdaki evliyalara kadar gelmiştir).

Gilgameş hakkında çeşitli hikâyeler de uydurulmuştur. Bunlardan biri onun doğumu hakkında olandır. İkincisi de bir krala yazmış olduğu mektup. Bu mektup Güneydoğu Anadolu'da Sultantepe'deki kazıda çıkan bir rahibin evinin kütüphanesinde bulunmuştur. MÖ 7. yüzyılda yaşamış bu rahip. Bulunan mektupta Gilgameş, adı verilmeyen bir kraldan, arkadaşı Enkidu'ya bir muska yaptırmak için akıl almayacak çoklukta altın, gümüş ve kıymetli taşlar istemiş. Bunun tamamıyla bir şaka veya alay olarak yazıldığı kuşkusuz...

DESTANIN YAZILDIĞI TABLETLERİN ÖZETİ

Tablet I

Gilgameş'in çok bilgili olduğu, çok gezdiği, Uruk duvarını yaptırdığı, tapınakları onarttığı, onları bir taşa yazdırttığı, halka verdiği sıkıntı, Enkidu'nun kırlarda yaratılışı, bir tapınak fahişesiyle karşılaştırılması, Gilgameş'in gördüğü rüyalar anlatılıyor.

Tablet II

Fahişenin Enkidu'yu insanlaştırması, uygarlaştırması, Enkidu'nun şehre getirilip Gilgameş ile karşılaşması, arkadaşlık ve sedir ormanlarına gidip oradaki ejderhayı öldürme planı.

Tablet III

Ejderha öldürme planından halk, özellikle yaşlılar endişeli. Gilgameş'in öleceğinden korkuluyor, caydırmak için uğraşılıyor. Enkidu'ya onu koruması öneriliyor. Annesi Tanrıça onu koruması için Güneş Tanrısı'na dualar ediyor.

Tablet IV

Gilgameş ve Enkidu yola çıkma hazırlıkları yapıyorlar, Güneş Tanrısı'na kendilerine yardım etmesi için yakarıyorlar. Yola çıkıyorlar. Yolda Gilgameş rüyalar görüyor. Onları Enkidu yorumluyor. Yolda bir ara Gilgameş, bir ara Enkidu korkuyor, fakat birbirlerine cesaret vererek yollarına devam ediyorlar.

Tablet V

Sedir ormanlarına geliyorlar. Ormana yaklaştıklarında canavar geldiklerini fark ediyor. Gilgameş'i uyutuyor. Fakat yine de Güneş Tanrısı'nın da yardımıyla canavarı yakalıyorlar. O, öldürmemeleri için yakarsa da aldırmıyor, öldürüyorlar. Ormandan kestikleri ağaçları Fırat Nehri üzerinde Uruk'a gönderiyorlar.

Tablet VI

Uruk'a döndüklerinde Tanrıça İştar Gilgameş'e evlenme teklif ediyor. O kabul etmeyince gök boğasını Uruk'a saldırtıyor Tanrıça. Onu da Enkidu ile birlikte öldürüyorlar, hatta sağ kalçasını Tanrıçanın yüzüne fırlatıyor Enkidu. Bunun için Tanrıça ikisini de lanetliyor. Fakat onlar aldırmıyor, sarayda şenlikler yapıyorlar.

Tablet VII

Enkidu rüyasında kendisinin cezalandırılacağını görüyor. Hastalanıyor. Onu kırlardan getirenlere lanetler yağdırıyor. Fakat Güneş Tanrısı onun haksız olduğunu anlatarak, onu sakinleştiriyor. Enkidu ölüyor.

Tablet VIII

Bu tablet çok kırık. En az 175 satır okunamıyor. Anlaşılan yerlerine göre Gilgameş arkadaşının ölümünden dolayı üzüntülerini ağıt şeklinde anlatıyor. Birlikte yaptıkları işleri sayıp döküyor. Herkesin, her şeyin kendisi gibi yas tutmasını söylüyor. Arkadaşı için bir heykel yaptırıyor.

Tablet IX

Gilgameş arkadaşının ölümünden sonra kendisinin de öleceğini düşünerek korkuya kapılıyor ve ölümsüzlüğü aramak ve biraz

huzur bulmak için yollara düşüyor. Bir dağda akrep görüntüsünde insanlara rastlıyor. Onların dağın kapısını açmalarıyla karanlıklar içinde yoluna devam ederek bir mücevher bahçesine geliyor.

Tablet X

Gilgameş yoluna devam ederek deniz kenarına ulaşıyor. Orada bulunan içki evini işleten kadınla karşılaşıyor. Ona ne aradığını söylüyor. Kadın bundan vazgeçmesini, kimsenin ölümsüzlüğü bulamadığını, elinde olan günlerin tadını çıkarmasını öneriyor. Gilgameş'in ısrarı üzerine onu ilk ve son ölümsüzlüğü bulan adamın yanına götürecek kayıkçıyı gösteriyor. Kayıkçı, kürekler hazırlattırıyor Gilgameş'e. Birlikte denizi geçiyorlar, çok tehlikeli yer olan ölülerin götürüldüğü sudan da geçerek Tanrıların cennetine, ölümsüzlüğü bulan Utanapiştim'in bulunduğu yere ulaşıyorlar. Gilgameş, Utanapiştim'e bütün başından geçenleri anlatıyor ve arkadaşı gibi ölmek istemediğini, kendisi gibi ölümsüz olmak istediğinden ona geldiğini söylüyor. Utanapiştim bunun olmayacağını, çünkü ölümsüzlüğü Tanrıların ona verdiğini, onların bir daha böyle bir şey yapmayacaklarını anlatmaya çalışıyor.

Tablet XI (En İyi Korunmuş Tablet)

Utanapiştim, Gilgameş'e ölümsüzlüğü nasıl bulduğunu anlatıyor: Tanrılar, toplantılarında, bir tufan yapıp bütün yarattıklarını ortadan kaldırmaya karar veriyorlar. Bilgelik Tanrısı ona durumu bildirip bir gemi yaparak ailesini ve mümkün olanları kurtarmasını söylüyor. Utanapiştim söylenenleri yapıyor. Tufan başlıyor, altı gün yedi gece sürüyor. Yedinci gün gemiden çıkarak Tanrılara kurban sunuyor. Tufana karar veren Tanrı yaptığı suça karşılık Utanapiştim'e ölümsüzlüğü veriyor. Gilgameş'e ye-

di gün uykusuz kalma testi yapılıyor. Onu da başaramıyor. Geri dönerken boş elle gitmemesi için Utanapiştim ona su altında olan gençlik otunu bulursa hiç olmazsa yeniden gençleşebileceğini söylüyor. Gilgameş otu buluyor, fakat onu da yılan yiyor. Tamamıyla hayal kırıklığına uğramış olan Gilgameş büyük bir üzüntüyle şehrine geri dönüyor.

Tablet XII

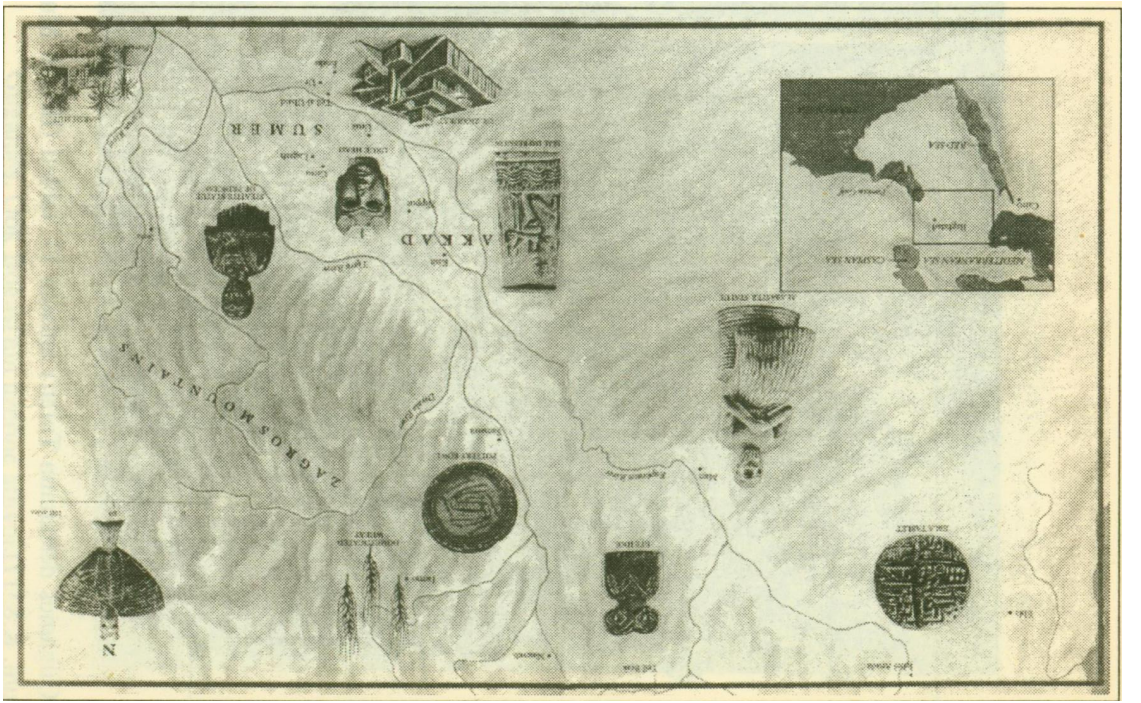
Daha önce belirttiğimiz gibi, bu tablette yazılanlar Gilgameş destanına ait değil. O "Gilgameş, Enkidu ve Yeraltı Dünyası" olarak adlandırılan ayrı bir Gilgameş öyküsü. Sumerce ve onun Akadcaya çevirisini kapsıyor. Konusu şöyle: Gilgameş'in *tukku ve mukkusu* yeraltına düşüyor. Onu nasıl çıkaracak diye üzülürken, Enkidu gidip onu alacağını söylüyor. Gilgameş ona yeraltına giderken, orada onu yakalamasınlar diye temiz elbise giymemesini, sevdiği kadını ve çocuğu öpmemesini, sevmediklerini dövmemesini ve bunlara benzer kuralları yapmamasını öneriyor. Fakat Enkidu yeraltına gidince bu kurallara aldırış etmediği için orada yakalanıyor ve dışarı çıkamıyor. Gilgameş buna çok üzülüyor, Tanrılara onu çıkarmaları için başvuruyor. Hiçbiri yardım etmiyor. Yalnız Bilgelik ve Okyanusların Tanrısı Ea yeraltına bir delik açtırarak Enkidu'nun hayalinin çıkmasını sağlıyor. Orada iki arkadaş kucaklaşıyor. Gilgameş ona yeraltında ne gördüğünü soruyor. O da toz ve kurtlar sarmış vücutları gördüğünü söylüyor. Bir oğlu olanı gördün mü, ne yapıyordu sorusuna, duvara sokulmuş çivide ağladığını, yedi oğlu olanın ise Tanrılar meclisinde oturduğunu anlatıyor. Dünyada kimsesi olmayanlar veya onlara kurban vermeyenlerin ölüleri yerlerde sürünüp artıkları yiyorlarmış. Tablet, başlangıcı gibi son buluyor.

Sumerce Olarak Yazılmış Gilgameş Destanları

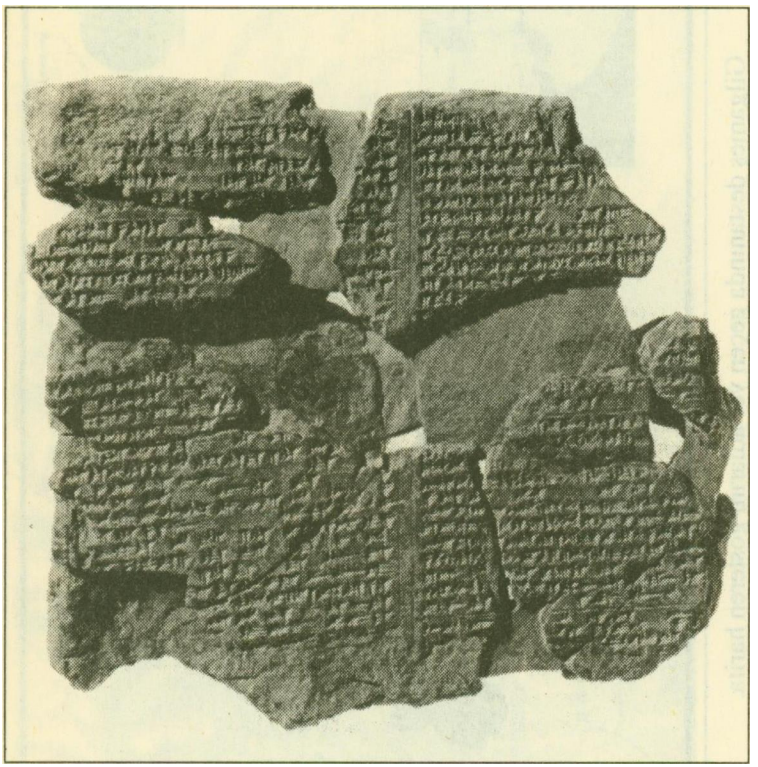
1. Gilgameş ve Agga
2. Gilgameş ve Huvava (Humbaba)
3. Gilgameş ve Gök Boğası
4. Gilgameş, Enkidu ve Yeraltı Dünyası
5. Gilgameş'in Ölümü (ne yazık ki, bu çok kırıklı olduğundan anlaşılmıyor).

EK:

KONUYLA İLGİLİ SUMER BELGELERİ

Gilgameş destanında geçen yer adlarını gösteren harita.

Gilgameş destanının Tufan'ı anlatan 11. tableti (British Museum, K.8517).

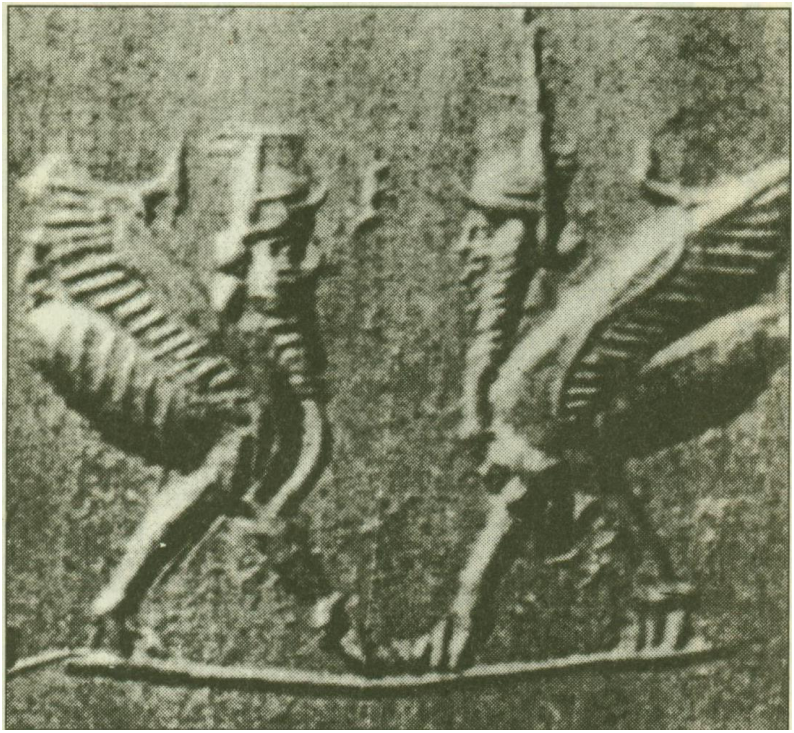
Gilgameş, Gök Boğası'nın üzerine atlıyor.

Gilgameş'in Boğa ile mücadelesini gösteren mühürlerdeki figürler.

Gilgameş ve Enkidu'yu Gök Boğası'nı öldürürken gösteren Yeni Babil çağına ait bir figür (British Museum, 89435).

Akrep adamlar.

Gilgameş ve Utanapiştim'i sandalda gösteren bir figür.

MUAZZEZ İLMİYE ÇIĞ

Gilgameş

Tarihte İlk Kral Kahraman

Sumerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın kaleme aldığı bu kitap, Sumerlilerin bundan binlerce yıl önce yaşamış olan kahraman kralı Gilgameş'in serüvenlerini kapsayan bir öyküdür.

Bu öyküde yer alan konular,
Gilgameş'in yaşadığı çağdan itibaren yüzyıllar boyunca
ağızdan ağıza geçtikten sonra
çiviyazısıyla destan halinde tabletlere yazılmıştır.
Babilliler, Sumerce yazılmış tek tek konuları,
Akad dilinde bir bütün destan haline getirmişler.
Çığ, Sumerce yazılıp destana alınmamış öyküleri,
XII. tablette yazılanları ve destanda bulunmayan,
fakat Akadca şiir halinde yazılmış
Gigameş'in doğumunu anlatan öyküyü de kitabına ekledi.
Böylece Gilgameş destanının tümünü ve
Gilgameş'e ait yazılan bütün konuları bir araya toplamış oldu.

Tutkuları, sevinçleri, acıları, umutları ve hayal kırıklıklarıyla
bugüne bağlanan tarihin ilk kahraman kralını,
Sumerolog Çığ'ın akıcı anlatımıyla tanıyacaksınız.

ISBN 975-343-314-X
9 789753 433143